Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

...лэмнаһ 1921 оной ...абриин 21-һээ гарана | № 301 (14018) | 1972 оной декабриин 27, среда | Сэн 2 мүнгэн

РСФСР-эй Верховно Соведэй дүрбэдэхи сесси

...Э ОРОНОЙНГОО ХҮСЭ ШАДАЛЫЕ ...ШЭТЭ АЖАЛААРАА БЭХИЖҮҮЛХЭ

РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо, ...публикын Госпланай Түрүүлэгшэ, депутат ...М. ГЕРАСИМОВАЙ элидхэлһээ

...ховно Соведэй энэ ...гайхамшагта үе сагта ...о байна гэжэ респуб... Госпланай түрүүлэг... М. Герасимов хэлээ. ... Союзай байгуулаг... 50 жэлэй алдарта ...дэлмэришэн анги, кол... таряашад, ажалша ин...енци, бүхы совет арад ...лэжэ байна. Энэмнай ...ндэһэ яһатанһаа бүри... манай Эхэ ороной ара... түрүү үзэлтэй бүхы ...рэлтэнэй агууехэ һайн...н.

...ет Социалис Республи...ай Союзай байгуулаг... 50 жэлэй ойдо зо...даһан КПСС-эй Цент... Комитедэй, СССР-эй ...но Соведэй, РСФСР-...ховно Соведэй баярай ...суглаан дээрэ КПСС-...-гай Генеральна сек... нүхэр Леонид Ильич ...евэй хэһэн гүнзэгы уд...элидхэлые России Фе...ин ажалшад урма ...йгаар угтаба.

... үндэһэ яһатанһаа ...һэн Совет гүрэнэй ...н түүхэтэ зам элид...тор тодо хурсаар ха...дана. Энэмнай рево...но хубилалтануудай, ...ги социалис общест...жалтатайгаар байгуу...коммунизм байгуулгын ...бата найдамтайгаар ...гын баатаршалгата ... амжалтануудай зам ...

...тэ табан жэлэй хоёр ...турша соо РСФСР-эй ... ажахые хүгжөөлгын ... тухай хэлэхэдээ, ...эй XXIV съезд дээрэ ...ардаһан 1971—1975 ...ахи түсэбтэ табан жэ...абаринуудай Директи...ые бодото дээрэнь ...хын тула России Фе...ин ажалшад шүхала ...хээ, арадай ажахые, ...наука ба соёл куль...үгжөөлгэдэ, арад зо...йдалые һайжаруулга... амжалтануудые туй...д тэрэ тэмдэглээ.

...убликын национальна ...доход хоёр жэлэй тур... 1970 онойхитой са...ха, — 9 процентээр, ...риин гол жаса—17 ...процентээр, промыш... үйлэдбэриин хэмжээн ...й процентээр дээшэл...на. Түсэбтэ табан жэ...абаринуудые болзор... урид дүүргэхын, ...й байгуулагдаһаар ...й ойе нэрэтэй соло... угтахын түлөө со... мүрысөөнэй үүсхэл... Москвагай, Ленин... промышленна пред...нуудай коллективүүд ... табан жэлэй түрүү...шын хоёр жэлэй даабаринуудые түрүүшүүлэй тоодо орон, дүүргэжэ байнхай.

Машина бүтээлгын, химическэ, нефтехимическэ промышленностиин ба арадай ажахын гол шухала бусад һалбаринууд продукци үйлэдбэрилгээ хурдан түргэнөөр хүгжөөжэ байна.

Энэ жэлдэ 543 миллиард киловатт-час электрын элшэ хүсэн абтаа, 321 миллион тонно нефть, 87 миллиард кубометр газ олзоборилгодоо, 69 миллион тонно булад хайлуулагдаһан, 31 миллион тонно минеральна үтэгжүүлгэ үйлэдбэрилэгдэн абтаһан байна. 1 миллион 183 мянган автомобиль бүтээгдээ.

Хоёр жэлэй турша соо арадай хэрэглэлэй эд бараа үйлэдбэрилгэ 14 процентээр дээшэлһэн байна.

КПСС-эй ЦК-гай ба правительствын бэелүүлһэн хэмжээнүүдэй ашаар һүүлэй хоёр жэлэй турша соо республикын хүдөө ажахын материальна-техническэ үндэһэ һуури нилээд хүгжөө. Хоёр жэлэй турша соо колхоз, совхозууд 309 мянган трактор, ашаанай ба тусхай түхеэрэлгэтэй 182 мянган автомобиль, таряа хуряадаг 118 мянган комбайн абаһан байна. Энэ жэлдэ сагай уларилай таарамжагүй, хүшэр хүндэ байгаашье һаань, эдэ бүгэдын ашаар республикын ажахынууд үнгэрэгшэ түсэбтэ табан жэлэй дундуур зэргын хэмжээнэйхитэй адли хүдөө ажахын продукци абаһан байна. Мяха, үндэгэ үйлэдбэрилэн абалга 1971 оной хэмжээнһээ дээшэ байгаа.

Байгша ондо Сибирьтэ, Ураалай зарим областьнуудта үндэр баян ургаса ургуулагдажа, гээлтэ хоролтогүйгөөр хуряагдаа.

Республика дотор барилгын ехэ хүдэлмэри хэгдэһэн байна. Түсэбтэ табан жэлэй хоёр жэлэй турша соо промышленна 400 тухай ехэ предприяти ашаглалгада тушаагдаа. Арадай хэрэглэлэй элдэб эд бараа, эдлэл хэрэгсэлнүүдые бүтээн гаргадаг 160 гаран шэнэ предприяти промышленностиин хүнгэн ба эдеэ хоолой һалбаринуудта ашаглалгада оруулагдаһан байна.

Арадай байдал һайжаруулха талаар КПСС-эй XXIV съезд дээрэ хараалагдаһан хэмжээ ябуулгануудые парти бодото дээрэнь шууд сэхээр бэелүүлнэ.

Гүрэнэй ба кооперативна худалдаа наймаанай эд бараанай эрьесэ, 1970 онойхитой сасуулхада, 13 процентээр дээшэлхэ, хүн зоной ажаһуудал хангалгын хэмжээн 19 процентээр ургаха байна.

120 миллион тухай дүрбэлжэн метр талмайтай байрын гэрнүүд хоёр жэлэй турша соо ашаглалгада тушаагдаа.

1973 оной гүрэнэй түсэбэй гол зорилгонууд тухай хэлэхэдээ, Россин Федерациин бүхы автономито республикануудай, хизаарнуудай, областьнуудай, арадай ажахы ба соёл культурын бүхы һалбаринуудые саашадань хүгжөөхөөр хараалагдана.

1972 онойхитой сасуулхада, 1973 ондо РСФСР-эй национальна олзо доход 6 процентээр нэмэхэ байна. Национальна олзо доходой 80 процентнь арадай ажабайдалай материальна ба соёлой хэмжээе дээшэлүүлгэдэ гаргашалагдаха.

Үйлэдбэриин арга нөөсэнүүдые бүри ашаг үрэ ехэтэйгээр хэрэглэхэ хэмжээ ябуулганууд хараалагдаа. Хүдэлжэ байгаа үйлэдбэриин хүсэнүүдые һайнаар хэрэглэхэ, баригдажа байһан предприятинуудые болзорһоонь урид ашаглалгада тушааха, энэ талаар ехэ мүнгэ зөөри һомолхо, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, материальна эд зөөри арьбалха зорилгонууд табигдана.

Хүдөө ажахые саашадань хүгжөөхын тула тэрэнэй материально-техническэ үндэһэ һууриие хүгжөөхэ, газар шанаржуулан һайжаруулха, мал ажалай хүдэлмэриие индустриальна түхэл шэнжэтэй болгохо, хүдөө ажахыда хими нэбтэрүүлхэ шухала.

(Үргэлжэлэлынь 2-дохи нюурта).

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Москва дахи баярай суглаанда хабаадаһан Буряад ороной түлөөлэгшэд Улаан-Үдын аэро порт дээрэ бусажа ерээд байна.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

ОЙН БАЯРАЙ СУГЛААНДА ХАБААДАГШАДТАЙ УУЛЗАЛГА

СССР-эй Верховно Соведэй V сессиин хүдэлмэридэ, Совет Социалис Республикануудай Союзай байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойдо зорюулагдаһан КПСС-эй Центральна Комитедэй, СССР-эй Верховно Соведэй, РСФСР-эй Верховно Соведэй баярай суглаанда хабаадалсаһан манай Буряад ороной түлөөлэгшэд — СССР-эй Верховно Соведэй депутадууд уржадэр Москваһаа нютагаа бусажа ерэбэ.

СССР-эй Верховно Соведэй депутадууд Мухар-Шэбэрэй аймагай «Искра» колхозой тракторист Агния Феоктистовна Варфоломеева, Хориин аймагай Анаагай совхозой ахалагша хонишон Зоя Шоймполовна Жамсаранова, Загарайн аймагай Хандагатайн леспромхозой бага комплексно бригадын бригадир Алексей Павлович Кудряшов, Кабанскын аймагай «Шергинский» совхозой гахайшан Лидия Александровна Орлова, Улаан-Үдын ЛВРЗ-гэй хүдэлмэришэн, Социалис Ажалай Герой Борис Захарович Поздеев, Зэдын аймагай «Мир» колхозой түрүүлэгшэ Дондок Юмажапович Цыбикжапов, РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшын орлогшо урдань байһан тусхайта пенсионер Доржи Цыремпилович Цыремпилон гэгшэдтэй республикын газетэнүүдэй, Министрнүүдэй Соведэй телевидени ба радио-дамжуулгын талаар комитедэй бүлэг журналистнууд республикын Верховно Соведэй Президиумэй заседаниин зал соо уулзаба.

Энэ уулзалгые КПСС-эй обкомой пропаганда ба агитациин таһагые даагша М. М. Гаськов, республикын Министрнүүдэй Соведэй телевидени ба радио-дамжуулгын талаар комитедэй түрүүлэгшэ Ц. Ц. Митыпов хүтэлөө.

Журналистнуудай һонирхоһон асуудалнуудта нэн түрүүлэн Социалис Ажалай Герой Б. З. Поздеев харюусахадаа, СССР-эй Верховно Соведэй V сессиин хүдэлмэри тухай хөөрөө. Сессиин заседани дээрэ хэгдэһэн элидхэлнүүд тушаа ба арадай ажахы, соёл культура хүгжөөлгэдэ, улад зоной ажаһуудал улам һайжаруулха хэрэгтэ айхабтар ехэ анхаралай хандуулагдаһые үгэ хэлэгшэ баримтануудые дурдан хэлээ.

— Удаань декабриин 21-22-ой үдэрнүүдтэ СССР-эй байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойдо зорюулагдаһан баяр ёһололой ехэ хуралдаанда хабаадалсаха зол хубитай байһандаа баярлахын ехээр баярлааб, — гэжэ тэрэ тэмдэглэбэ.

Удаань Зэдын аймагай «Мир» колхозой түрүүлэгшэ Д. Ю. Цыбикжапов үгэ хэлэхэдээ, үнгэрһэн табин жэлэй туршада совет арадай ямар ехэ амжалта туйлаһандаа анхаралаа хандуулаа.

Баярай тус хамтын заседани дээрэ үгэ хэлэһэн лэ хүн бүхэн интернационализмын гүн гүзээгыгөөр бэхижэһэн тухай, Совет гүрэнэй хүгжэн һалбарха хэрэгтэ агууехэ ород арадай ямар ехэ үүргэтэй байһан тухай тэмдэглээ гэжэ Д. Ц. Цыремпилон онсо тогтоо.

Эхэ оронойнгоо амгалан байдал сахиха жабхаланта хамгаалагшадтай байһандаа ехэтэл, омогорхообди даа гэжэ А. П. Кудряшов нүхэдэйнгөө хэлэһэн үгэнүүдтэ нэмэлтэ оруулаа юм.

Манай корр.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указаа

СССР-эй орден болон медальнуудаар РСФСР-эй хизаар, область, автономито республикануудай хүдөө ажахын түрүүшүүлые шагнаха тухай

Ороһото ургамалнуудые, саахарай свёкло болон таряанай бэшэшье продуктнуудые үйлэдбэрилгые дээшэлүүлхэ ба гүрэндэ худалдаха талаар амжалта туйлаһанайнь, мүн таряа хуряалга дээрэ ажалай габьяа харуулһанайнь түлөө Буряадай АССР-һээ иимэ хүнүүдые шагнаха:

ЛЕНИНЭЙ ОРДЕНООР

Аносов Афанасий Георгиевичые — Хяагтын аймагай Ранжуровай нэрэмжэтэ колхозой тракторист-машинист.

АЖАЛАЙ УЛААН ТУГАЙ ОРДЕНООР

Батуев Бальжинима Доржиевичые — Мухар-Шэбэрэй аймагай «Эрдэм» совхозой тракторист.

Белых Георгий Лукичые — Бэшүүрэй аймагай Калининай нэрэмжэтэ колхозой тракторист.

Викторов Владимир Степановичые — Прибайкалиин аймагай «Заветы Ильича» колхозой тракторист.

Галсанов Жамьян-Ширап Жанжиевичые — Зэдын аймагай Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ колхозой тракторист.

Гармаев Мунко Базаровичые — Хурамхаанай аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой тракторист-машинист.

Гомбоев Сокто Бальжиновичые — Түнхэнэй аймагай «Восточные Саяны» колхозой тракторист-машинист.

Громова Татьяна Исаевнае — Улаан-Үдын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой звеневой.

Дампилов Бадма Дабаевичые — Хяагтын аймагай «Дружба» колхозой тракторист.

Колмаков Михаил Ильичые — Баргажанай аймагай Баргажанай совхозой бригадир.

Конев Ефим Михайловичые — Кабанскын аймагай Шергинэй совхозой тракторист.

Метрофанов Иван Ермолаевичые — Мухар-Шэбэрэй аймагай «Искра» колхозой тракторист.

Мордвин Михаил Яковлевичые — Кабанскын аймагай «Байкальский» совхозой тракторист-машинист.

Салимзянов Фагат Галимзяновичые — Сэлэнгын аймагай XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой тракторист-машинист.

Самьяев Жамсо Бадмаевичые — Загарайн аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой комбайнер.

Тимофеев Геннадий Петровичые — Хяагтын аймагай «Родина» колхозой тракторист-машинист.

Цыдыпов Владимир Бадмацыреновичые — Бэшүүрэй аймагай «Дружба» колхозой тракторист-машинист.

Эрдынеев Василий Бальжировичые — Улаан-Үдын аймагай Ивалгын туршалга үйлэдбэриин ажахын тракторист-машинист.

ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ТЭМДЭГ ОРДЕНООР

Аюров Цырен Баяновичые — Хориин аймагай «Анаагай» совхозой тракторист-машинист.

Балаганский Илларион Николаевичые — Прибайкалиин аймагай «Прибайкалец» колхозой тракторист.

Бурлаков Владимир Иннокентьевичые — Кабанскын аймагай «Кабанский» совхозой тракторист-машинист.

Дамбаев Николай Молоновичые — Захааминай аймагай «Красный Октябрь» колхозой тракторист-машинист.

Дамбаев Цырен-Доржи Раднаевичые — Яруунын аймагай «Комсомольский» совхозой тракторист-машинист.

Жапов Доржо Бониевичые — Сэлэнгын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой тракторист-машинист.

Зверьков Николай Савельевичые — Хурамхаанай аймагай Хурамхаанай совхозой бригадир.

Казаков Василий Ивановичые — Баргажанай аймагай Уланай колхозой тракторист.

Овчинников Василий Дмитриевичые — Мухар-Шэбэрэй аймагай «Заганский» колхозой тракторист.

Павлов Емельян Сергеевичые — Улаан-Үдын аймагай «Маяк» колхозой бригадир.

Рекунов Иван Ивановичые — Хэжэнгын аймагай Худанай совхозой тракторист.

Седых Алексей Ивановичые — Түнхэнэй аймагай «Сибиряк» колхозой хартаабха ургуулагша.

Усов Владимир Леонтьевичые — Зэдын аймагай «Мир» колхозой бригадир.

Филиппов Федос Мартемьяновичые — Загарайн аймагай «Гигант» колхозой тракторист-машинист.

Черняев Иван Никитовичые — Бэшүүрэй аймагай «Дзержинскиин нэрэмжэтэ совхозой тракторист-машинист.

АЖАЛАЙ ГАБЬЯАГАЙ ТҮЛӨӨ МЕДАЛЯАР

Афанасьев Степан Григорьевичые — Бэшүүрэй аймагай XXI пертсъездын нэрэмжэтэ колхозой тракторист-машинист.

Жарникова Анна Михайловнае — Хяагтын аймагай «Заря» колхозой звеньевой.

Иринчеев Аркадий Степановичые — Түнхэнэй аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ.

Кожевников Кирилл Архиповичые — Улаан-Үдын аймагай «Искра» колхозой тракторист-машинист.

Петряков Иннокентий Ивановичые — Мухар-Шэбэрэй аймагай «Родина» колхозой тракторист-машинист.

Хлыстов Константин Сидоровичые — Кабанскын аймагай Кабанскын совхозой звеньевой.

Шагжитаров Даба Дашиевичые — Зэдын аймагай XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой тракторист-машинист.

АЖАЛДАА ШАЛГАРҺАНАЙ ТҮЛӨӨ МЕДАЛЯАР

Бальжитов Дамдин Дабаевичые — Захааминай аймагай «Дружба» колхозой звеньевой.

Екимов Иван Калистратовичые — Мухар-Шэбэрэй аймагай «Коммунизм» колхозой тракторист-машинист.

Клементьева Надежда Херсантьевнае — Улаан-Үдын аймагай «8-ое марта» колхозой бригадир.

Климов Григорий Феоктистовичые — Яруунын аймагай «Коммунизм» колхозой тракторист-машинист.

Лобанова Анна Михайловнае — Бэшүүрэй аймагай «Победа» колхозой овощ ургуулагша.

Осипов Виктор Ивановичые — Хориин аймагай Анаагай совхозой главна агроном.

Плюснин Анатолий Александровичые — Зэдын аймагай «Заречный» совхозой тракторист-машинист.

Тугарин Махаил Степановичые — Кабанскын аймагай Оймороой совхозой тракторист.

Цыбиков Даши-Дондок Цыбиковичые — Хяагтын аймагай Ехэ Нугын совхозой тракторист-машинист.

Цынгуев Даши Намсараевичые — Хэжэнгын аймагай Хэжэнгын совхозой тракторист.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Н. ПОДГОРНЫЙ.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль. 1972 оной декабриин 15.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй УКАЗ

...РЫН 70 ТҮХЭРИГ ХҮРЭТЭР САЛИН ХҮЛЬЭ ...АБАДАГ ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭД, АЛБА ...ШАДҺАА НАЛОГУУДЫЕ ТАТАХАЯА БОЛИХО, ...АРЫН 90 ТҮХЭРИГ ХҮРЭТЭР САЛИН ...АГШАДҺАА ТАТАГДАДАГ НАЛОГУУДАЙ ХЭМЖЭЭЕ ХОРООХО ТУХАЙ

...Р-эй Верховно Соведэй Президиум **иигэжэ тогтоо**...

...ССР-эй арадай ажахые 1971—1975 онуудта хүг... табан жэлэй түсэб тушаа КПСС-эй XXIV съездын ...ивэнүүдэй үндэһөөр:

...л ажалладаг газарһаа һарын 70 түхэриг хүрэтэр ...үлһэ абадаг хүдэлмэришэд ба алба хаагшадһаа ол...лог, СССР-эй айл болоогүй, ганса бэе ба бага бү... гражданинуудһаа налог татахаяа болихо:

...л ажалладаг газарһаа һарын 71-һээ 90 хүрэтэр ... хүлһэ абадаг хүдэлмэришэд ба алба хааг... олзын налог, СССР-эй айл болоогүй, ганса бэе ба ...лэтэй гражданинуудһаа татагдадаг налогой хэм...унда зэргээр 35,5 процентээр хороохо.

...үдэлмэришэд ба алба хаагшадтал адляар олзын ...үлэдэг сэрэгэй алба хаагшадта, һурагшад ба бу...жданинуудта энэ Указ хамаадаха.

...э Указтай зохилдуулан, салин хүлһэнһөө абтадаг ...удай хороогдохо хэмжээ баталхыень СССР-эй Ми...үүдэй Соведтэ даалгаха.

...радай ажахын үйлэдбэриин һалбаринуудта ажалла...а түлөөһэ абадаг хүдэлмэришэд ба алба хаагшадай ...салингай доодо хэмжээнэй 70 түхэригтэ хүрэтэр ...н СССР-эй тус тус районуудта энэ Указ удаа да... хүсэндөө оруулагдаха гэжэ тогтоохо.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Н. ПОДГОРНЫЙ.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

...ква, Кремль.
...2 оной декабриин 25.

ҮНДЭР ШАГНАЛДА ХҮРТЭБЭ

УЛААН-ҮДЭ

Ленинэй орденто локомотив-вагон заһабарилгын заводой коллективтэ КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй Ойн баярай Хүндэлэлэй тэмдэг барюулгада зорюулагдаһан баярай суглаан заводой соёлой ордон соо һаяхан болобо.

КПСС-эй Буряадай обкомой секретарь **В. Г. Бирюков** трибунада гаража, Совет Социалис Республикануудай Союзай байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойн Хүндэлэлэй бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ эрхим үрэ дүнгүүдые туйлаһан Буряадай АССР-эй Ленинэй орденто локомотив-вагон заһабарилгын заводые КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй ойн баярай Хүндэлэлэй тэмдэгээр шагнаха» тухай тогтоол уншаад. Ойн баярай Хүндэлэлэй тэмдэг, грамотатайнь заводой хүтэлбэрилэгшэдтэ барюулһанайнгаа удаа, үндэр шагналда хүртэһэнтэйнь дашарамдуулан, соёлой ордондо сугларһан хүдэлмэришэдые үнэн зүрхэнһөө амаршалба.

— Эхэ оронойнгоо үндэр хайрада хүртэһэн ЛВРЗ-гэй олон национальна коллективые СССР-эй Зам харилсаанай министерствын главна управлениин главна инженерэй орлогшо В. Б. Даненберг амаршалаа.

Заводой үнинэй хүдэлмэришэдэй нэгэн — вагон-кузовной цехэй слесарь **А. Д. Медведев**, локомотив-вагон хабсаралгын цехэй начальник **В. В. Саржан**, шэрэм шудхалгын цехэй комсомол-залуушуулай бригадые даагша **Валерий Бадуев** болон бусад үгэ хэлэхэдээ, коллективэйнгээ, үндэр шагналда хүртэһэндэ баясажа байһанаа мэдүүлээд, юһэдэхи табан жэлэй гурбадахи жэлдэ үшөө ехэ амжалта туйлахаар бэлэн байһанаа мэдүүлбэд.

ССР Союзай байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойн Хүндэлэлэй тэмдэгтэ хүртэһэн орденто заводой коллективые Уссуриин паровоз-заһабарилгын заводой начальник В. П. Ведерников, Улаан-Үдын судна бүтээлгын заводой директор Розанов гэгшэд амаршалаа.

Заводой директорэй уялгые дүүргэгшэ **М. Е. Тугутов** иигэжэ мэдүүлээ:

— Нэн түрүүлэн, СССР-эй байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойдо зорюулагдаһан бүхэсоюзна мүрысөөндэ илажа гараһан манай заводто иимэ ехэ үндэр шагнал — Ойн баярай Хүндэлэлэй тэмдэг барюулһандань КПСС-эй ЦК-да, Верховно Соведэй Президиумдэ, СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ, ВЦСПС-тэ, мүн министерствэдэ, главна управлени болон Буряадай республикын хүтэлбэрилэгшэдтэ танай зүрхөө баярые хүргэхыемни зүбшөөгыт. Саашадаашье манай, заводой хүдэлмэришэд энэ шагналаараа урмашан ажалай үндэр бүтээсэ туйлахын түлөө бүхы хүсэ шадалаа элсүүлхэ байха.

Манай коллективэй дунда эрхим ажалаараа суурхаһан үйлэдбэриин түрүүшүүл, үнгэржэ байгаа жэлэй туршада ажалдаа ехэ илалта туйлаһан коллективүүд олон. Эдэнэрнэй гэхэдэ, Социалис Ажалай Герой А. Н. Оширов, М. Л. Цось, С. И. Маковей, В. В. Саржан, М. П. Суворов болон бусадай хүтэлбэрилдэг цехүүд юһэдэхи табан жэлэй хоёрдохи жэлэй түсэбые болзорһоонь хэдэн һараар урид дүүргэбэ. Эдэнэрэй ажалаа зүбөөр, шадажа эмхидһэнэй ашаар мүнөө түсэбһөө гадуур нэгэ локомотив, долоон вагон заһагдаһан, хэдэн мянган тонно шэрэм, булад, үнгэтэ металл хайлуулагдаһан байна.

Баярай суглаанда хабаадагшад республикынгаа байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойдо зорюулжа, шэнэ социалис уялга абаба.

Заводой соёлой ордоной, цехүүдэй уран һайханай коллективүүдэй хүсөөр һонирхолтой концерт харуулагдаа.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.

БАГДАРИН

Багдаринай геологическа экспедициин коллектив Бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ эрхимлэжэ, КПСС-эй Центральна Комитедэй, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй ойн баярай Хүндэлэлэй тэмдэгээр шагнагдаба гэһэн суу Баунтын аймагта түргөөр тараа. Тус коллективтэ ойн баярай Хүндэлэлэй тэмдэг барюулгада зорюулагдаһан баярай суглаанда аймагай предприяти, колхозууд болон партийна, советскэ, профсоюзай, комсомолой эдэбхитэд соёлой ордон соо олоороо сугларба.

КПСС-эй обкомой бюрогой гэшүүн, республикын арадай хиналтын комитедэй түрүүлэгшэ **И. Д. Черняковто** амаршалгын үгэ үгтэжэ, республикынгаа эгээл холын аймагай байгаалиин баялигые арадай ажахыда ашаглаха талаар Вагдаринай геологическа экспедициин коллектив жэлһээ жэлдэ эрхим амжалта туйлажа байһаниие тэрэ тэмдэглээ.

КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй ойн баярай Хүндэлэлэй тэмдэгые Багдаринай геологическа экспедициин хүтэлбэрилэгшэд хүндэтэй дээрэ хүлеэн абаа.

Багдаринай геологическа экспедицидэ арбан табаад жэлэй туршада хүдэлжэ ябаһан К. К. Сарапулов харюугай үгэ хэлэхэдээ, иигэжэ мэдүүлээ:

— Холын хойто зүгтэ хүдэлжэ байгаа бидэнэрэй ажалые үндэрөөр сэгнэжэ, СССР-эй байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойн баярай Хүндэлэлэй тэмдэгээр шагнаһандань парти, правительствадаа хүдэлмэришэдэйнгээ зүгһөө халуун баяр хүргэнэб. Манай коллектив энэ үндэр хайра, нэрэ зэргэдэ хүрэмөөр ерэхэ — юһэдэхи табан жэлэй гурбадахи жэлдэ үшөө һайнаар ажаллаха зорилго урдаа таби...йбди...

А. ЦЫРЕНОВ.

ХУРАМХААН

Колхоз, совхозуудай мал адуулагшад, таряашадта гоё һайхан гэр байрануудые барижа үгэдэгөөрөө суурхаһан «Бурятцелинстрой» трестын Хурамхаанай барилга-хабсаралгын гурбадахи управлени Баргажан голой ажалшадай дунда хүндэтэй болоһоор үнинэй юм. Энэ коллектив түсэбһөө гадуур 110 мянган түхэригэй барилга дүүргүүтэй болобо.

Ойн баярай хүндэлэлэй ажалай вахтада жагсаһан тус управлениин коллектив эрхим амжалта туйлажа, Бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ түрүү һуури эзэлһэн байна. Тиигэжэ эдэнэр Ойн баярай Хүндэлэлэй тэмдэгтэ хүртэхэ болоһон.

КПСС-эй обкомой бюрогой гэшүүн, облпрофсоведэй түрүүлэгшэ Л. А. Асеев Хурамхаанай барилгашадта үндэр шагналыень барюулхадаа, ажал хүдэлмэридөө үшөө ехэ амжалта туйлахыень хүсэбэ.

Барилгашад А. В. Трофимов, В. И. Василенко гэгшэд Бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ шалгаржа, парти, правительствын зүгһөө үндэрөөр сэгнэгдэжэ, КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй ойн баярай Хүндэлэлэй тэмдэгтэ хүртөөд байхадаа, саашадаа бүри һайнаар ажаллахабди гэжэ мэдүүлнэбди.

Баярай сутлаан дээрэ Хурамхаанай леспромхозой директор И. И. Рябчиков, Хурамхаанай совхозой директор Д. Ц. Дондупов, «Бурятцелинстрой» трестын партийна организациин секретарь А. К. Яковлев болон бусад амаршалгын үгэнүүдые хэлээ.

Һүүлээрнь суглаанда хабаадагшад 1973 оной социалис уялга абаһан, соёлой байшангай уран һайханай концерт хараһан байна.

Г. БАДМАЕВ.

НҮХЭР Л. И. БРЕЖНЕВЭЙ ЭЛИДХЭЛТЭЙ БРОШЮРА

Совет Социалис Республикануудай Союзай байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойдо зорюулжа, 1972 оной декабриин 21-дэ Кремльдэхи Съезднүүдэй ордон соо зарлагдаһан, КПСС-эй Центральна Комитедэй, ССР Союзай Верховно Соведэй, РСФСР-эй Верховно Соведэй баярай хамтын заседани дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежневэй хэһэн «Совет Социалис Республиканудай Союзай табин жэлэй ойн тухай» элидхэлые Политическэ литературын хэблэл тусхай брошюра болгожо гаргаба.

Энэ брошюра олон хэһэгээр хэблэгдээ.

(ТАСС).

ЭХЭ ОРОНОЙНГОО ХҮСЭ ШАДАЛЫЕ ЭРШЭТЭ АЖАЛААРАА БЭХИЖҮҮЛХЭ

РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо, республикын Госпланай Түрүүлэгшэ, депутат К. М. ГЕРАСИМОВАЙ элидхэлэй түгэсхэл

(Түгэсхэл. Эхниинь 1-дэхи нюурта).

Арадай үргэн хэрэглэлэй эд бараа үйлэдбэрилэн гаргалгые али бүхы талаарнь дэлгэрүүлхээр, тэдэнэй шанар һайжаруулхаар түсэб дотор хараалагдана.

1973 ондо бүри республикэ дотор промышленнэ үйлэдбэрилгэ 1972 онойхитой сасуулхада, 6 процентээр дээшэлхэ байна. Республикын зүүн районуудай промышленностиин хүндэ һалбаринууд, арадай ажахы бүри хурдан түргэнөөр хүгжэхэ юм.

Электрын элшэ хүсэ үйлэдбэрилгэ 570,9 миллиард киловатт-час, нефть олзобори 344 миллион тонно, шулуу нүүрһэ малтан абалга 359,9 миллион тонно болохо байна. Булад хайлуулга 71,8 миллион тоннодо хүрэхэ. Химическэ промышленностиин һалбаринууд хурдан түргэнөөр хүгжэхэ.

Арадай хэрэглэлэй эд бараа үйлэдбэрилэн гаргалгые саашадань ехэдхэхээр, тэдэнэй ассортимент үргэдхэхэ ба шанарыень һайжаруулхаар 1973 оной түсэб дотор хараалагдана.

Эрэхэ жэлдэ хүнгэн промышленностиин продукци үйлэдбэрилгэ 4,3 процентээр ургаха. 7.434 миллион дүрбэлжэн метр элдэб зүйлэй бүд нэхэгдэхэ, 1973 ондо трикотаж хубсаһа нэхэлгэ—13,4 процентээр, арһан гутал оёлго 10,1 процентээр дээшэлхэ юм. РСФСР-эй Хүнгэн промышленностиин министерствын үйлэдбэринүүд хүсэ дээшэлүүлхын тула 905,0 миллион түхэриг һомологдохо байна.

Соёлой ба ажаһуудалай, ажахын хэрэглэлэй эд товарнуудые хүн зоной эрилтэ хэрэгсээжэ бүри хүсэд дүүрэн хангахын тула тэдэниие үйлэдбэрилгэ 1973 ондо 8,1 процентээр нэмэжэ хараалагдана. Хүн зоной хэрэгсээхэ эд товарнуудые бүтээн гаргалга бүри хурдан түргэнөөр үргэдхэгдэхэ.

Научно-техническэ дэбжэлтын үндэһөөр ниитын үйлэдбэриин экономическа ашаг үрые дээшэлүүлхэ, арадай ажахын бүхы нөөсэнүүдые бүри хүсэд дүүрэн ашаглаха хадаа совет арадай баян дэлгэр байдал горитойгоор һайжаруулхын тула партиин XXIV съездын табиһан гол зорилго амжалтатайгаар шиидхэлгэдэ шухалын шухала удха шанартай байна гэжэ нүхэр К. М. Герасимов тэмдэглэбэ.

Үйлэдбэри үргэлжэ оньһожоруулга, автомадаар зэбсэглэлгэ—техническэ дэбжэлтын тон шухала шэглэлнүүдэй нэгэн болоно.

Хүдөө ажахын үйлэдбэриин хүгжэлтэ тухай хэлэхэдээ, элидхэлшэ иигэжэ мэдээсэбэ: хүдөө ажахын бүхы продукциин хэмжээн ерэхэ жэлдэ 45,6 миллиард түхэригэй болохо гү, али 1966—1970 онуудай дундуур хэмжээнһээ 13 процентээр дээшээ байхаар тодорхойлогдоо.

Ороохо таряа ургуулан абалгые 1973 ондо 115,5 миллион тоннодо хүргэхөөр хараалагдана, гэхэ зуура үнгэрэгшэ табан жэлэй дундуур хэмжээн 100,5 миллион тонно болоһон байгаа.

Мал ажалай продуктнуудые бүри ехээр үйлэдбэрилхэ тухай хэлэхэ зуураа, элдэб тэжээл элбэгжүүлгэ шиидхэхы удха шанартай байха элидхэлшэ тусхайлан тэмдэглээ. Тэжээл бүри ехээр бэлэдхэжэ абаха ба шанарыень улам һайжаруулха ехэ хэмжээ ябуулганууд 1973 оной түсэб дотор хараалагдаһан.

Техническэ зэбсэглэлгые улам һайжаруулхын тула 1973 он дотор хүдөө ажахыда 160 мянган трактор, таряа хуряаха 55 мянган комбайн, ашаанай 118,8 мянган автомобиль ба бусад олон техникэ үгтэхэ.

Ехэ хэмжээнэй капитальна барилга хэгдэхэ гэжэ түсэб дотор хараалагдана. РСФСР-эй арадай ажахые бүхы дээрэнь хүгжөөхэ зорилгоор 1973 ондо 58 миллиард түхэриг һомологдохо байха гэжэ К. М. Герасимов үргэлжэлүүлэн хэлэбэ.

Гэр байрын-коммунальна, соёлой ба ажаһуудалай барилгада, элүүрые хамгаалгын эмхи зургаануудай барилгануудые барилгада ехэ мүнгэн табигдана.

Сибириин ба Алас-Дурнын арадай ажахын хүгжэлтэ түргэдхэхэ зорилгоор, 1973 ондо Россиин Федерациин капитальна хүдэлмэридэ һомологдохо бүхы мүнгэнэй 25 процентнь дурсагдаһан районуудта үгтэхэ байна.

Арад зоной байдал улам һайжаруулха үргэн ехэ программые саашадань бэелүүлгэ 1973 оной түсэб дотор һуури эзэлнэ.

КПСС-эй ЦК-гай декабриин Пленумэй, СССР-эй Верховно Соведэй табадахи сессиин шиидхэбэринүүдтэй зохилдуулан, бага түлөөһэ абадаг хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай һарын салин хүлһэнэй доодо захые 70 түхэриг хүрэтэр нэмээжэ эхилһэн хэмжээ ябуулга ерэхэ жэлдэ Россиин Федерациин дотор, бүхы орон дотор хододо адляар, бэелүүлэгдэжэ үргэлжэлхэ, тиихэтэеэ хамта Алас-Дурнын, Ураалай ба Сибириин районуудтахи үйлэдбэриин һалбаринуудта ажалладаг, дундуур салин хүлһэ абадаг хүдэлмэришэд ба алба хаагшадай түлөөһэн ба салин нэмээгдэхэ байха. Жэлэй һүүл тээшэ эдэ хэмжээ ябуулганууд Поволжидо, Волго-Вятскын райондо, Ростовско областьдо бэелүүлэгдэжэ эхилхэ. Тиихэтэй хамта эдэ районуудта 70 түхэриг хүрэтэр салин хүлһэ абадаг хүнүүдһээ налогууд татагдахаяа болихо, һарын 90 түхэриг хүрэтэр салин абагшадай түлэдэг налогуудай хэмжээн хороогдохо. Түсхай нэмэлтэнүүдэй үшөө тогтоогдоогүй Ураалай зарим районуудай хүдэлмэришэд ба алба хаагшадай салин хүлһэн дээрэ районно нэмэлтэнүүд түлэгдэдэг болохо.

Промышленностиин хүдэлмэришэдэй һуниин сагта хэһэн ажалай нэмэлтэ түлбэри дээшэлүүлэгдэхэ.

Пенси ба социальна страхованида хабаатай бусад хэмжээ ябуулганууд хараалагдана.

Хүн бүхэндэ хүртэдэг бодото олзо орошо ерэхэ жэлдэ 4,9 процентээр нэмэхэ 1973 ондо хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай һарын дундуур салин хүлһэн 3 процентээр нэмэхэ. Харин колхознигуудай мүнгөөр ба продуктаар абадаг ажалай түлөөһэн 4,9 процентээр нэмэхэ. Ниитын хэрэглэлэй фондуудһаа хүн зоной абадаг түлөөһэнүүд ба хүнгэлэлтэнүүд 1972 ондо энэ онойхиһоо 4,9 процентээр нэмэжэ, 45,4 миллиардта хүрэхэ болохо.

Хүн зоной ажаһуудалда хэрэгсээнэ хангаха хүдэлмэри саашадаа үргэдхэгдэхөөр хараалагдана. Хүн зоной ажаһуудалай талаар туһа хүргэлгын хэмжээн 1973 ондо 10 процентээр, тэрэ тоодо хүдөө нютагууд—15 процентээр дээшэлхэ.

Табан жэлэй түсэбэй үндэһөөр, гэр байрын-коммунальна барилгын үргэн ехэ программа ерэхэ жэлдэ бэелүүлэгдэхэ. РСФСР дотор 64,7 миллион дүрбэлжэн метр ашаглагдаха талмайтай байрын гэрнүүдые барихаар хараалагдана.

Гэгээрэлэй талаар абажа харабал, бүгэдэ ниитын дунда һуралсал хүгжөөжэ эхилһэн ябадал түгэсхэхэ зорилготой хэмжээ ябуулганууд хараалагдана.

Соёлой эмхи зургаануудые бүри олон болгохо, хүн зоной медицинскэ туһаламжа үзүүлэлгын хэрэгтэ улам һайжаруулха гэжэ түсэбөөр хараалагдана.

Россин Федерациин экономикын бүхы һалбаринуудые саашадань хүгжөөхэ, хүн зоной баян дэлгэр байдал шэнэ дэбжэлтэ хангаха гэжэ ерэхэ жэлэй түсэбэй проектээр хараалагдана гэжэ элидхэлшэ онсолон тэмдэглэбэ.

К. М. Герасимов түгэсхэл дотороо иигэжэ хэлээ: Россин Федерациин арадууд СССР-эй байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойн агууехэ һайндэрые бата нэгэдэлтэй бүлэ болонхой, социалис интернационализмын туг доро, Ленинэй агууехэ туг доро Коммунис партияа тойрожо нягтаар жагсанхай угтажа байна.

Табан жэлэй түсэбэй шиидхэхы, гурбадахи жэл болохо 1973 оной арадай ажахын түсэбые амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө социалис мүрысөөн агууехэ һайндэрэй урда тээ үргэнөөр дэлгэрбэ.

КПСС-эй Центральна Комитедэй, Советскэ правительствын хүтэлбэри доро манай республикын хүдэлмэришэд, таряашад, арадай интеллигенци 1973 ондо коммунис байгуулалтада шэнэ ехэ илалтануудые туйлаха юм.

РСФСР-эй Финансын министр, депутат И. И. ФАДЕЕВЭЙ элидхэлһээ

РСФСР-эй 1973 оной гүрэнэй бюджедэй олзо болон гаргашын талаар 45.202,9 миллион түхэриг байхаар тус бюджедэй проектые РСФСР-эй Министрнүүдэй Совет сессиин үзэмжэ, баталамжада табина гэжэ тэрэ мэдээсэбэ. СССР-эй Верховно Соведэй баталан абаһан СССР-эй 1973 оной гүрэнэй бюджет тухай хуулитай тааралдуулан тус проект зохёогдоо.

Табан жэлэй гурбадахи жэлэй арадай ажахын гол түсэбтэ даалгабаринуудһаа дулдыдуулан, бюджедэй олзо, тэрэнэй хэмжээн тодорхойлогдобо гэжэ министр онсолон тэмдэглээ.

Арадай ажахын ажал ябуулгада шухала хэрэгтэй мүнгэ зөөриин эгээл гол шухала эшэ үндэһэнүүдэй нэгэниинь ашаг олзоһоо ородог түлбэринүүд болоно. Гүрэнэй предприятинууд болон ажахын организацинуудһаа ородог бусад зарим түлбэринүүдтэй хамта энэ мүнгэ зөөри 13.058 миллион түхэриг байхаар хараалагдана. Энэнь бюджедэй бүхы олзын 30 процент шахуунь болоно.

Ашаг олзоһоо орохо түлбэринүүдэй гол хубинь—7.433 миллион түхэриг—промышленна предприятинууд болон барилгын организацинуудһаа орохо байна.

Ашаг олзоһоо орохо түлбэринүүдһээ гадна, бюджедэй доход дотор эрьесын налогһоо орохо мүнгэн ехэ һуури эзэлхэ юм. Энээнэй ашаар бюджет хадаа таһалгаряагүйгөөр орожо байдаг ехэ доходтой байха болоно.

Түсэбөөр хараалагдаһан үйлэдбэриин ургалта болон продукци худалдалгаһаа үндэһэлэн, 1973 ондо 38447,8 миллион түхэриг эрьесын налогһоо орохо, ёһотой. РСФСР-эй гүрэнэй бюджедтэ 14271,8 миллион түхэриг үгтэхэ юм.

Олзоһоо, эрьесын налогһоо орохо түлбэринүүдһээ гадна, ой модоной ашаг олзо, кино, театр гэхэ мэтэ харалгын зүйлнүүдһээ ородог налог, кооперативна предприяти болон организацинуудһаа, ниитын организацинуудай ажахын организацинуудһаа орохо олзын налог, колхозуудһаа орохо олзын налог бюджедэй олзодо ехэ удха шанартай байха юм гэжэ министр үргэлжэлүүлэн хэлэбэ. Иимэ олзо доходой ниитэ хэмжээн 1280 миллион түхэриг болохо.

Хүдэлмэришэд болон алба хаагшадһаа абтаха гүрэнэй налог, мүн хүдөө ажахын налог 9817 миллион түхэриг байхаар хараалагдана. Энээнһээ 5266,2 миллион түхэригынь Россин Федерациин бюджедтэ орохо ёһотой. Арадай ажахын түсэбэй проектын показательнуудһаа үндэһэлэн, РСФСР-эй 1973 оной гүрэнэй бюджедэй гаргашын хэмжээн тодорхойлогдобо гэжэ И. И. Фадеев үргэлжэлүүлэн хэлэбэ. 1972 оной баталагдаһан түсэбтэй сасуулбал, бюджедэй проектээр гаргашань 4,1 процентээр дээшэлжэ, 45.202,9 миллион түхэриг болохо юм.

Арадай ажахын хүгжэлтэдэ хамтадаа 37.659,1 миллион түхэриг гаргашалагдахаар хараалагдана.

Хүнгэн промышленностиин предприятинуудые үргэдхэхэ, шэнэдхэн заһаха болон бусад хэмжээ ябуулгануудта 1.722 миллион түхэриг, эдеэ хоолой промышленностьда—1.052 миллион түхэриг, мяханай болон һүнэй промышленностьда 1.955 миллион түхэриг гаргашалхаар хараалагдана. Энээнэй ашаар эд товарнуудые улам ехээр бүтээн гаргаха, шанарыень һайжаруулха, хүн зоной улам ехэ боложо байгаа хэрэглэмжые бүри гүйсэдөөр хангаха арга олдохо байна.

1973 ондо хүдөө ажахы хүгжөөлгэдэ гаргагдаха мүнгэ зөөри нилээд дээшэлхэнь. Энэ хэрэгтэ бюджедһээ 5 миллиард гаран түхэриг зорюулагдаха, харин гаргашын ниитэ хэмжээн 13.186 миллион түхэриг болохо, энэнь байгша жэлэйхиһээ 7,1 процентээр ехэ юм.

Хүдөө ажахые саашадань хүгжөөхэ гээшэ арадай ажахын гол зорилгонуудай нэгэн байһаар. Үйлэдбэрине улам эршэдхэлгэ хүдөө ажахы хүгжөөхэ гол зам юм. Ажахые машина, техникээр улам ехээр хангаһантай дашарамдуулан, түсэб дотор капитальна һомолол нилээд ехэ болгогдобо.

Гэр байрын, коммунальна ажахыда ехэ анхарал хандуулагдана. Тэрээндэ бюджедһээ 3.822 миллион түхэриг һомологдохоор хараалагдаа.

Гэр байрын барилгада 3.506,6 миллион түхэриг зорюулха гэжэ хараалагдана.

Һүүлэй жэлнүүдтэ хүн зоние ажаһуудалай талаар хангалга түргэнөөр хүгжэжэ байна. Россин Федерацида ажаһуудалай талаар хангаха олон предприяти байгуулагдажа, мүнөө үеын үйлэдбэриин түхеэрэлгэтэй болгогдонхой. 1973 ондо энэ һалбарида 474 миллион түхэриг һомолхо гэжэ хараалагдаба.

Россин Федерациин ажахыдахи капитальна хүдэлмэридэ 1973 ондо 17,3 миллиард түхэриг һомолхо гэжэ тодорхойлогдоо.

Коммунис парти, Советскэ правительство ажалшадай байдалые, соёл культурыень һайжаруулха тушаа саг үргэлжын оролдолго гаргажа байдаг гэжэ И. И. Фадеев хэлэбэ.

Бюджедэй проектын ёһоор, социально-культурна хэмжээ ябуулганууд зорюулагдаха һомололго хамта дээрээ, 1972 онойхитой сасуулбал, 1.424 миллион түхэригөөр нэмэжэ, 24.374,5 миллион түхэриг болохо юм. Энэ мүнгэ зөөри дунда болон дээдэ һуралсалые, эрдэм ухаа, соёл культура болон элүүрые хамгаалгын хэрэгые хүгжөөн һайжаруулха тухай парти, правительствын шиидхэбэринүүдые шууд бэелүүлхэ хэрэгтэ зорюулагдаха юм.

1972 оной сентябриин нэгэнһээ эхилэн, дээдэ болон тусхай дунда һургуулинуудта стипендиин хэмжээн, тэрэшэлэн багшанар, врачнууд болон һургуулиин наһа гүйсөөдүй үхибүүдэй эмхи зургаанай хүмүүжүүлэгшэнэрэй салин хүлһэн дээшэлүүлэгдээ һэн. Энэ ушарһаа 1973 ондо салин хүлһэ, стипенди түлэхэ хэрэгтэ 700 гаран миллион түхэриг нэмэжэ зорюулагдаха байна.

Арадай һуралсал, эрдэм ухаан болон соёл культурын хэмжээ ябуулгануудта 9.805,3 миллион түхэриг гэхэ гү, али байгша онойхидо орходоо 750,4 миллион түхэригөөр ехэ мүнгэн гаргашалагдахань.

1973 ондо элүүрые хамгаалгын хэрэг болон физкультура саашадань һайжаруулха тушаа хэдэн хэмжээ ябуулганууд хараалагданхай. Эдэ хэрэгүүдтэ зорюулагдаха һомололто 5,2 процентээр ехэ боложо, 5.480,4 миллион түхэриг болохо юм.

Социальна страховани болон социальна тэдхэмжэдэ, олон үхибүүтэй болон ганса бэе эхэнэрнүүдтэ гүрэнэй зүгһөө тэдхэмжэ түлэлгэдэ 9.088,8 миллион түхэриг зорюулха гэжэ РСФСР-эй бюджедэй проект соо хараалагданхай. Энэнь 1972 онойхитой сасуулбал 402,5 миллион түхэригөөр ехэ байна.

Саашань РСФСР-эй финансын министр автономно республика, хизаар болон областьнуудай бюджет дээрэ тогтожо хэлэбэ.

Автономно республикануудай гүрэнэй бюджедүүд болон РСФСР-эй нютагай бюджедүүдэй ниитэ хэмжээн 17.877,2 миллион түхэриг болохо юм гэжэ тэрэ хэлэбэ. Эдэ бюджедүүдэй доход сооһоо ашаг олзоһоо орохо түлбэри болон нютагай мэдэлтэй предприяти, организацинуудһаа орохо бусад мүнгэ зөөри 25 гаран процент болоно.

Һүүлээрнь РСФСР-эй 1971 оной гүрэнэй бюджедэй гүйсэдхэл тухай тоосоое элидхэлшэ Верховно Соведэй баталамжада табиба. Тус бюджет олзын талаар 44.112,9 миллион түхэригөөр гэхэ гү, али 102 процентээр, тиихэдэ гаргашын талаар 43.474,2 миллион түхэригөөр гэхэ, гү, али 100,5 процентээр дүүргэгдэһэн байна. Тиихэдэ олзонь гаргашаһаа 638,7 миллион түхэригөөр ехэ байгаа.

Элидхэлэйнгээ түгэсхэлдэ И. И. Фадеев иигэжэ хэлэбэ: коммунистнуудай агууехэ ленинскэ партиин хүтэлбэри доро Россин Федерациин ажалшад Советскэ Союзай бүхы арадуудтай хамта шэнэ общество байгуулха хэрэгтэ айхабтар ехэ амжалтануудые туйлажа, манай оронийе ехээр хүгжэнги түгэс хүсэтэ гүрэн болгоһон байна. Арад зоной шэн габьяата ажалай ашаар табин жэлэй туршада национальна доходоо 100 дахин үлүү ехэ болгохо арга олообди.

РСФСР-эй ажалшад Совет Социалис Республикануудай Союзай байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойе нэрэтэй түрэтэйгөөр угтажа байна. Юһэдэхи табан жэлэй гурбадахи жэлдэ ороной экономико болон соёл культура саашадань хүгжөөхэ, КПСС-эй XXIV съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ хэрэгтэ тэдэнэй ехэ хубита оруулха байһаниинь дамжаггүй.

***

РСФСР-эй арадай ажахые 1973 ондо хүгжөөхэ гүрэнэй түсэб тухай, РСФСР-эй 1973 оной гүрэнэй бюджет болон РСФСР-эй 1971 оной гүрэнэй бюджедэй гүйсэдхэл тухай асуудалнуудаар РСФСР-эй Верховно Соведэй түсэб-бюджедэй, һалбаринуудай комиссинууд болон байгаали хамгаалха талаар комиссиин нэмэлтэ элидхэл табигдаһан байна. Түсэб-бюджедэй комиссиин түрүүлэгшэ депутат **С. Н. Сабанеев** энэ элидхэл хээ.

* * *

Удаань хоёр гол элидхэл болон нэмэлтэ элидхэлээр сесси дээрэ үгэ хэлэлгэн болоо.

— КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй болон Россин Федерациин Верховно Соведүүдэй хамтын баярай заседани һаяхан манай зүрхэ сэдьхэл ехээр доһолгобо — гэжэ КПСС-эй Ленинградай горкомой нэгэдэхи секретарь, депутат **Б. И. Аристов** хэлэбэ. — КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежневэй удха баримта түгэлдэр элидхэл соо манай олон национальна совет гүрэнэй байгуулгын алдарта баатарлиг зам, манай ороной дэлхэйн түгэс хүсэтэ гүрэн болоһоной зам харуулагдажа, урагшаа, коммунизм тээшэ дабшаха хараа зорилгонууд тодо һонороор тодорхойлогдоһон байна.

Ленинградайхид табан жэлэй хоёрдохи жэлэй түсэбые амжалтатайгаар дүүргэжэ байна, тиихэдэ продукциин хэмжээн болон худалдалгын талаар байгша оной түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхэ юм гэжэ үгэ хэлэгшэ Ленинэй городой ажалшадай амжалтануудай тухай элидхэхэ зуураа тэмдэглэбэ. Жэлэй дүүрэтэр арадай ажахы болон хүн зомнай олон миллион түхэригэй продукци түсэбһөө гадуур абаха юм.

Моссоведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо, депутат **В. С. Исаевта** үгэ үгтэнэ. Ойн баярай жэлдэ москвагайхид зохёохы ёһоной айхабтар ехэ дэбжэлтэтэйгээр хүдэлөө, социалис мүрысөөнэй үедэ ажалай гайхамшагта үүсхэлнүүд бии болоо гэжэ тэрэ онсолон тэмдэглэбэ. Олон коллективүүд СССР Союзай байгуулагдаһаар 50 жэлэй һайндэртэ зорюулжа бии болгогдоһон ойн баярай хүндэлэлэй тэмдэгтэ хүртэбэ. Городой промышленность продукци худалдаха, гол шухала хэрэгсэлнүүдые бүтээн гаргаха хэмжээнэй талаар жэлэй түсэбые болзорһоонь урид, декабриин 22-то дүүргэһэн байна.

— Москвагай ажалшад Москвае жэшээтэ коммунис город болгохын тулада хүсэ шадалаа гамнахагүй гэжэ КПСС-эй Ленинскэ Центральна Комитедые, түрэл советскэ правительствоо болон нүхэр Л. И. Брежневые өөрыень найдуулна, — гэжэ үгэ хэлэгшэ тэмдэглэбэ.

Табан жэлэй гурбадахи жэлэй даалгабаринуудые дүүргэхын, үлүүлэн дүүргэхын тулада москвагайхид ямар арга боломжонуудые ашаглажа байнаб гэжэ В. П. Исаев хөөрэбэ.

Хүндэ машина бүтээлгын Электростальска заводой директор депутат **Е. С. Бондаренко** үгэ хэлэнэ.

— «15 республика — 15 ударна вахта» гэһэн ажалай гайхамшаг үүсхэлэй манай заводто бии болоһондонь омогорхонобди. Энэ үүсхэлыемнай Москвагай областиин предприятинуудай олон коллективүүд дэмжээ, — гэжэ тэрэ хэлэбэ. — Ажалые дээдэ бэлбосон ёһоор, үйлэдбэриин талаар эмхидхэдэг предприяти гэһэн нэрэ зэргэ энэ жэлдэ заводто олгогдоо. Манай заводой бүтээн гаргадаг түхеэрэлгээр орон доторнай бүтээгдэдэг соргонуудай хахадһаа ехэнхинь хэгдэнэ. Ушар тиимэһээ предприятида бүтээгдэдэг түхеэрэлгын техническэ хэмжээе дээшэлүүлхэ гээшэ айхабтар ехэ удха шанартай гэжэ элирнэ.

Совет металлургическа машинанууд болон тэдэнэй комплекснуудые, прокатна болон соргын стануудые дэлхэй дээрэ эгээл һайн шанартай, арьбалалта алмалта хэхэдэ эрхим болгохо гээшэ машина бүтээгшэдэй түрүүшын уялга, манай гүрэнэй уялга мүн гэжэ үгэ хэлэгшэ тэмдэглээ.

Партиин Свердловско обкомой хоёрдохи секретарь, депутат **Г. В. Колбин** ендэр дээрэ гарана. Дунда Ураалай ажалшад юһэдэхи табан жэлэй түрүүшын хоёр жэлэйнь түсэбые болзорһоонь урид дүүргээ гэжэ тэрэ хэлэбэ. Энэ турша соо промышленна үйлэдбэриин хэмжээн 12,5 процентээр ехэ болоо. Табан жэлэй гурбадахи жэлэй түсэбөөр ехэ нүүрһэн абтаа, булад хайлуулагдаа, бусад продукци бүтээгдээ. Хэдэн шухала барилганууд ашаглалгада оруулагдаа, гурба миллион дүрбэлжэн талмайтай байрын гэрнүүд баригдаа. Хүдөө ажахыдашье ехэ амжалта туйлагдаа. Колхоз, совхозуудта малай тоо толгой олошороо, тэрэнэй ашаг шэмэ дээшэлнэ. Хүдөөгэй хүдэлмэрилэгшэд болон Дунда Ураалай предприятинуудай хүдэлмэришэдэй хамтын оролдолгын ашаар энэ амжалта туйлагдаа юм. Жэл ерэхэ бүри олон заводууд ажахынуудые шефтэ абажа, хүндэ хүшэр ажалнуудые оньһожоруулхадань тэдэндэ туһална. Свердловско областиин заводуудта тон бага гарзатайгаар хүдэлжэ байгаа түхеэрэлгые шэнэдхэн һайжаруулха ажал үргэнөөр ябуулагдажа байна гэжэ үгэ хэлэгшэ тэмдэглэбэ.

Мүн тэрэшэлэн Коми АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ **З. В. Панев**, В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ Куйбышевска металлургическа заводой прессовщигуудай бригадир **В. Ф. Мотин**, КПСС-эй Мурманскын обкомой нэгэдэхи секретарь **В. Н. Птицын**, Краснодарай хизаарай Красноармейскэ районой Мичуринай нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ **И. В. Марковский**, ажалшадай депутадуудай Рязанска областной соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ **А. Т. Макаров**, РСФСР-эй автомобильна транспортын министр **Е. Г. Трубицын**, хүдөө ажахын Алтайн научно-шэнжэлэлгын институдай директор **А. Н. Каштанов**, Воронежой областиин Борисоглебск хотын № 5 дунда һургуулиин багша **В. П. Лычагина**, ажалшадай депутадуудай Архангельскын областной соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ **К. К. Костров** гэгшэ депутадууд сесси дээрэ үгэ хэлэһэн байна.

КПСС-эй Центральна Комитедэй, СССР-эй Верховно Соведэй болон РСФСР-эй Верховно Соведэй баярай хамтын заседани дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежневэй хэһэн удха, баримта түгэс элидхэл сооо тэгшэ эрхэтэ республикануудай холбооной түүхэтэ хүгжэлтэ, марксиз-ленинизмын, социалис интернационализмын гол ёһонуудай парти болон арад зоной ажабайдалда бэелһэн ушар гүнзэгы тодоор шэнжэлэгдэһэн байна гэжэ, депутадууд хэлэһэн үгэ соогоо онсолон тэмдэглэбэ.

Табан жэлэй түсэбэй шиидхэхы гурбадахи жэлэй даалгабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэхын тулада Россин Федерациин ажалшад Совет Союзай түгэс хүсые арьбажуулха, тэрэниие һалбаран мандуулха шэнэ ехэ хэрэгүүдтэ партиин уряануудаар зоригжуулагдаад байхадаа, бүхы хүсэеэ зорюулха юм гэжэ депутадууд найдуулба.

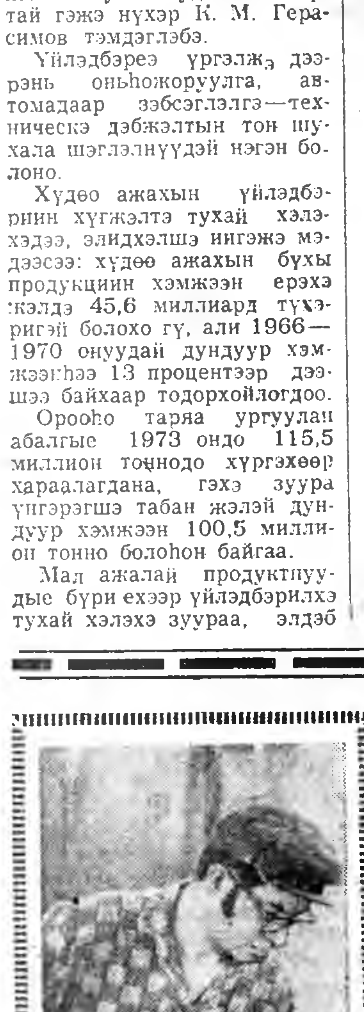
РСФСР-эй арадай ажахые 1973 ондо хүгжөөхэ гүрэнэй түсэбэй гол показательнуудые һайшааха гэһэн дурадхал үгэ хэлэгшэд оруулһан байна. Энэ түсэбэй дүүргэлтэ республикын промышленность болон хүдөө ажахые саашадань бэхижүүлхэ, ажалшадай байдал һайжаруулха хэрэгтэ туһа болохо юм гэжэ тэдэ онсолон тэмдэглэбэ.

Үйлэдбэридэ шэнэ арга боломжонуудые ашаглаха, эрдэм ухаанай туйлалтануудые нэбтэрүүлхэ, материал болон хэрэгсэлнүүдые эрхим һайнаар ашаглаха тушаа депутадууд тодорхой дурадхалнуудые үнэн зүрхэнһөө оруулһан байна.

Декабриин 26-да РСФСР-эй Верховно Соведэй сесси хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлэ.

(ТАСС.)

ХАМТЫН АЖАЛАЙ ХҮСЭН БАТАЖАНА

«Теплоприбор» заводой эрхим токарь Самсонович Исай Вульфовнч эрхим ажалаараа коммунис ажалай ударнигай нэрэ зэргэдэ хүртэһэн байна. СССР-эй байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойе нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахын түлөө социалис мүрысөөндэ оролсоод, үдэр бүриингөө даабарнне 150 процент хүрэтэр дүүргэнэ.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

Колхозой Уставай шэнээр баталагдан абтаһан сагһаа хойшо тэбхэр гурбан жэл үнгэрбэ. Тиин энэ хугасаа соо түрэл оронoймнай колхозууд бүхы һалбарияа шэнэ Уставай ёһоор хүтэлбэрилжэ, газар таряалангай болон мал ажалай продукци абаха, гүрэндэ худалдаха талаар горитойхон амжалта туйлаһан ба экономикоёо нилээд хүгжөөһэн байна. Гансахан үнгэрэгшэ жэлэй туршада манай республикын колхозууд бүхыдөө 76,8 миллион түхэригэй продукци үйлэдбэрилжэ, 1970 онойхиһоо 4 процентээр дээшэлүүлээ. Тиихэдэ мал ажалай продукци абалгань 5,7 процентээр нэмэжэ, хараалагдаһан түсэбынь саг болзортоо бэелүүлэгдээ бэлэй. Гадна байгша оной январиин 1-нэй мэдээгээр, колхозуудай гол мүнгэн зөөри 151,6 миллион түхэригтэ хүрөө гэхэ гү, али нёдондонойхиһоо 13,3 миллион түхэригөөр дээшэлжэ, бүхы һалбаринь ашаг үрэ ехэтэй болоһон байна. Эдэ бүхы тоо баримтанууд юу тайлбарилааб гэхэдэ, нэгэдэхеэр, республикымнай колхозууд бүхы ажалаа шэнэ Уставай ёһоор хүтэлбэрилэн, олзо доходоо жэл бүри горитойхоноор нэмээжэ байнхай. Жэшээлбэл, үнгэрэгшэ жэлэй турша соо республикымнай 61 колхоз бүхыдөө 12 миллион 700 мянган түхэригэй сэбэр олзо оруулаа. Тиихэдэ оруулагдаһан бүхы олзонь 47 миллион 600 мянган түхэригтэ хүргэгдэһэн гэхэ гү, али урзанданайхиһаа 1 миллион 700 мянган түхэригөөр нэмэһэн байна. Гадна Зэдын, Хяагтын, Мухар-Шэбэрэй, Сэлэнгын, Улаан-Үдын аймагуудай колхозууд бүхы һалбаринуудаа олзо ехэтэйгээр хүгжөөжэ, абтаһан продукциингаа өөрынь үнэ сэнгые нилээд доошолуулһан юм.

Газар таряалангаа болон мал ажалаа ашаг ехэтэйгээр эрхилжэ, хүдөө ажахын продукци абалгынгаа гаргашые горитойхоноор хорооожо, эдеэ хоолнуудай зүйлнүүдые үнэгүйгөөр, элбэг дэлбэгээр үйлэдбэрилхэ талаар Хяагтын аймагай «Родина» колхоздо горитойхон хүдэлмэри ябуулагдана. Гэхэтэй хамта тус ажахы табан жэлэйнгээ түсэбые болзорһоонь уридшалан дүүргэхээр республика дотороо үүсхэл гаргаһан бэлэй. Тиин мүнөө энэ колхозой туйлалтануудые согсолон харахада, һомологдоһон мүнгэ зөөринь зүбөөр гаргашалагдажа, ажалынь һайнаар эмхидхэгдэнэ гэжэ тэмдэглэгдэхээр. Юуб гэхэдэ, тус колхозой малшад, таряашад ажахыгаа хүгжөөхын түлөө горитойхон оролдолго гаргажа, ажалай журам нарииинаар сахидаг, хэһэн хүдэлмэриингөө үрэ дүнгүүдые тэрэ доронь согсолжо, зэргэсүүлэн шэнжэлдэг заншалтай юм. Эдэ бүгэдын ашаар дурсагдагша ажахын колхознигуудай жэлэйнь салин хүлһэн дунда зэргээр 1020 түхэригтэ хүрөөд байнхай гэхэ гү, али партиин XXIV съездын Директивэнүүдээр хараалагдаһан 1975 оной хэмжээндэ дүтэлжэ, урагшатай бэелүүлэгдэжэ байна. Гадна энэ ажахы колхознигуудайнгаа культурно-ажаһуудалай эрилтые дүүрэнээр хангахын тула гол анхаралаа хандуулжа, мүнгэ зөөри ехээр һомолдог болонхой.

Һүүлэй жэлнүүдтэ сагай уларил таарамжагүй байжа, үбһэ ногооной, ороохо таряанай ургаса муугаар ургажа, ниитын адууһа мал үбэлжэлгын үедэ тэжээлээр хомордожо захалһан юм. Гэбэшье колхозуудай малшад үбэлэй янгинама хүйтэндэ хони малаа тураажа, үхэл гарзада оруулхагүйн тула горитойхон оролдолго гаргаһан байна. Тиигэжэ бии байгаа тэжээлээ гамтайгаар гаргашалхын тула ороохо таряанай зүйлтэй холижо буйлуулаад малдаа эдюулдэг байгаа.

Хэрбээ республикынгаа колхозуудай байдалые согсолон харахада, хэды ган гасууршье һаань, байгша оной намар гектар бүриһөө 10 центнер таряа хуряажа, бүхыдөө 22 мянган 191 тонно ороохо суглуулжа абаһан байна. Энэнь нёдондонойхиһоо жэшээлэшэгүй ехэ болоно. Тиихэдэ мяха абалга 7 процентээр, һү һаалга 5 процентээр, ноохо хайшалалга 6 процентээр дээшэлһэн байна. Эдэ бүхы амжалта нэн түрүүлэн жэл бүри адууһа малай тоо толгойн эрид олошоржо, үүлтэрэйнь һайжаруулагдажа, ашаг шэмынь улам дээшэлһэнэй ашаар туйлагдаа гэжэ хэлэлтэй. Мүнөө республикымнай колхозууд адууһа малаа олшоруулха, гүрэндэ хүдөө ажахын продукци худалдаха гурбан кварталайнгаа түсэбые амжалтатайгаар бэелүүлһэнээ мэдүүлнэ.

Гадна һүүлэй жэлнүүдтэ колхозой Устав нарийнаар сахиха талаар горитойхон хүдэлмэри ябуулагдадаг болоо. Тиин һаяхан Прибайкалиин, Улаан-Үдын, Түнхэнэй, Сэлэнгын аймгүйсэдкомой түрүүлэгшэнэрэй тоосоон шагнагдажа, дутагдалнуудынь элирүүлэгдэһэн байна. Иимэрхүү шалгалтануудые үнгэргэхэдэ зарим ажахынуудта колхозно демократиин ёһо журамай бүдүүлигээр хазагайруулагдажа, колхознигуудай эрхэ хаһаха ябадал элишэлэгдэжэ, дутагдалнуудынь элирүүлэгдэдэг байна бшуу. Тиин иимэ шалгалта хэһэнэй ашаар колхозой гэшүүн бүхэнэй уялга, харюусалга дээшэлүүлхэ хэмжээнүүд урагшатайгаар ябуулагдана.

Устав дотор колхозой гол баялиг болохо газараа һайнаар элдүүрилжэ ашаглаха тухай статьягай эрилтэ зарим ажахынуудта муугаар сахигдана. Элдэб предприяти болон эмхинүүд колхозой газар өөрынгөө дураар эзэмдэжэ, барилга баридаг заншалтай болонхой. Тиихэдэ колхознигууд хубидаа мал олоор барижа, Уставай ёһо гуримуудые хазагайруулна. Гэбэшье эдэ бүхы дутагдалнууд ойрын сагта сүм усадхагдахаар хараалагдана.

Саашадаа колхозой экономикые хүгжөөхын тула мүнгэн жасые гамтайгаар гаргашалха шухала болоод байна. Юуб гэхэдэ, һүүлэй жэлнүүдтэ колхозой үйлэдбэриин һалбаринуудые хүгжөөхэ хэрэгтэ мүнгэ зөөри ехээр һомологдодог болоо. Үнгэрэгшэ жэл энээндэ 32 миллион 3 мянган түхэриг һомологдоһон байна. Саашадаа ажахыгаа улам хүгжөөжэ, гаргаша багатайгаар ехэ продукци абахын тула бүхы арга боломжонуудаа хүсэдөөр хэрэглэхэ зэргэтэй. Хэрбээ үнэгүй продукци ехээр абажа, хараалагдаһан түсэбөө сүм дүүргэбэл колхозой үйлэдбэри хүгжөөлгэдэ мүнгэ зөөри бүри ехээр һомологдохо байна гээшэ.

Һүүлэй жэлнүүдтэ зарим колхозууд абтаһан продукциингаа өөрынь үнэ сэнгые горитойхоноор доошолуулаа. Жэшээлбэл, Хяагтын аймагай Ранжуровай нэрэмжэтэ, Улаан-Үдын аймагай «Маяк», Зэдын аймагай «Мир» колхозууд центнер ороохонойнгоо өөрынь үнэ сэнгые 3,05—3,88 түхэригтэ хүргэһэн байна. Тиихэдэ Хяагтын, Зэдын, Мухар-Шэбэрэй, Бэшүүрэй аймагуудай колхозууд гектар бүриһөө абтаһан ороохо таряанайнгаа өөрынь үнэ сэнгые республикын дунда зэргын хэмжээнһээ доошолуулжа амжаһан юм.

Иигээд лэ 1972 оной эсэс улам ойртожол байна. Тиимэһээ колхоз бүхэндэ ерэхэ жэлэй үйлэдбэриин-финансова түсэб табиха ба жэлэй тоосоондо бэлдэхэ хүдэлмэри мүнөө түлэг дундаа ябуулагдана гээшэ. Тиин энэ хэрэгтээ колхозой соведүүд эрилтэ ехэтэйгээр хандажа, Уставай заабариин ёһоор түсэбыень заабол совет дээрээ уридшалан хаража болоно. Гадна колхозой, тоосоото болон тоосоото һунгалтын суглаануудта һайнаар бэлдэжэ, саг болзортонь үнгэргэхэ зэргэтэй. Иигэжэ колхозой Уставые хазагайруулангүй, ажалаа һайнаар эмхидхэбэл, хойшодоошье ехэ амжалта туйлагдаха байһаниинь дамжаггүй.

Г. ИЛЬИН, республикын хүдөө ажахын министерствын колхозуудай хэрэгэй таһагай начальник.

КИРГИЗ АРАДАЙ ЗОЛТО ХУБИ ЗАЯАН

СССР-эй БАЙГУУЛАГДАҺААР 50 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

АХА ДҮҮ АРАДУУДАЙ БҮЛЭ ДОТОР

Т. У. УСУБАЛИЕВ, Киргизэй Компартиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь

Социалис нацинуудай хүгжэн бүрилдэхэ түүхэдэ 1922 оной декабриин 30 агууехэ үдэр болоходо хэтэ мүнхэдөө орохо юм. Энэ үдэр Советүүдэй бүхэсоюзна нэгэдэхи съезд дэлхэй дээрэ анха түрүүшын СССР гүрэн байгуулагдаа гэжэ соносхоо бэлэй. Тиигэжэ 1917 оной октябрьда табигдаһан арадуудай аха дүүгэй харилсаанай үндэһэ һуури эрхимээр хүгжэн һалбараа һэм шуу.

В. И. Ленин Коммунис партиин национальна политикын гол ёһонуудые тодо һонороор найруулан зохёогоод, бодото хэрэг дээрэнь бэелүүлһэн байгаа. Агуу багшынгаа үзэл бодол хүтэлбэри болгон, парти хадаа гүрэнэй шэнэ байгуулалтые нарижуулан һайжаруулна, коммунизмын түлөө тэмсэлдэ бүхы арадуудай хүсэлэл оролдолго болон дура зоригые нэгэдүүлэн элсүүлнэ. СССР-эй арадуудай бүлэ дотор һалбарһан аха дүүгэй хани барисаан, харилсан туһалалсалга болбол манай Эхэ оронойн бусад национальностьнуудтал шэнги, киргизүүдтэ соёл гэгээрэл, зол жаргал олгоһон хүсэн байһан.

Социализмда орохо зам дээрэ ород пролетариатай нүхэсэн нэгэдэлгэ киргиз арадта илангаяа шухала байгаа. Энэ нэгэдэл хадаа Туркестанда Совет засаг тогтоохын түлөө Дунда Азиин арадуудай болон ород хүдэлмэришэн ангиин хэһэн хамтын тэмсэлэй үедэ мүндэлэн хүгжөө. Энэ нэгэдэл хамтын ажал байгуулха ба түрүүшын табан жэлнүүдэй үедэ, шэнэ ажабайдал түбхинүүлгын жэлнүүдтэ батажан бэхижээ. Оюун бэлиг, үнэн сэхэ интернационализм, һайн һайхан сэдьхэл, хэзээ бүхэндэ туһаламжа хүргэхөөр бэлэн байлга—ород арадай эдэ бүгэдэ гайхамшагта шэнжэ шанарайнь түлөө киргизүүд тэрэниие тон ехээр хүндэлдэг юм.

СССР-эй бүхы арадуудтай киргиз арадай байгуулһан эбдэршэгүй нэгэдэл Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай хүшэр хүндэ жэлнүүдтэ шалгалта гараа һэн. Ородуудтай, украинецуудтай, казахуудтай, белорусуудтай хамта, хэдэн арбаад бусад национальностьнууд болон үндэһэ яһатанай түлөөлэгшэдтэй хамта киргизүүд дайсантай тулалдаһан, агууехэ социалис Эсэгэ ороноо хамгаалһан байна. Москва шадар болоһон тэнсүү бэшэ байлдаанда унаһан 28 панфиловецуудай дунда Киргизэй сэрэгшэд бии һэн.

Мүнөөнэй Киргизи, СССР-эй бүхы республиканууд шэнги, ниитэ гүрэнэй нэгэдхэмэл түсэбөөр хүгжэжэ, коммунизм байгуулха хэрэгтэ эрхим хубитаяа оруулна, Эхэ оронойнгоо аша туһада байгаалиингаа баялигуудые, эрдэм техникынгээ туйлалтануудые зорюулна. Өөрынгөө ээлжээндэ Киргизстан экономикоёо амжалтатайгаар хүгжөөхын тула бусад республикануудһаа шухала хэрэгтэй бүхы юумэ—түүхэй эд ба барилгын материалнуудые, машинанууд ба шэб шэнэ түхеэрэлгэ, үтэгжүүлгэ ба арадай хэрэглэмжын эд бараа абажа байдаг.

Бүхы юумые сасуулан харуулхада эли болодог. Нэгэ хэдыхэн тээрмэ, нүүрһэ малтан абадаг тулюурханууд уурхай, хүдөө ажахын түүхэй эд буйлуулдаг өөдэгүйхэн мастерскойнууд, пивэ шанадаг заводууд—20-ёод онуудай эхеэр бии байһан «индустри» иимэл даа. Мүнөө республикамнай ехээр хүгжэнги промышленностьтай, автомат аргаар хүдэлдэг лининүүд ба станогуудые, хүдөө ажахын машинануудые, электронно, электротехническэ болон медицинын приборнуудые, хубсаһа, гутал үйлэдбэрилдэг болонхой.

Станок, машинануудые Киргизи бүхы шахуу республикануудта эльгээдэг. Советскэ Союз тэдэниие хэдэн арбаад хари оронуудта худалдадаг. Республика доторнай өөһэдын ашагта малтамалай, нефтиин промышленность байгуулагданхай. Имагтал наймадахи табан жэлэй турша соо 40 томо предприяти ашаглалгада үгтөө һэн. Табан жэлэй үедэ промышленна продукциин хэмжээн 83 процентээр ехэ болоо.

Хубисхалай урда тээ хонишоной һэеы хара гэр соо керосинай лаампа байгаа һаа, аргагүй ехэ баялиг шэнгеэр үзэгдэдэг һэн гэлсэхэ. Мүнөө Киргизи—үргэлжэдөө электрижүүлэгдэһэн хизаар мүн. Хадын гол мүрэнүүд дээрэ Уч-Курганай, Ат-Башинай гидроэлектростанцинууд хүдэлжэ эхилээ. Токтогулай ГЭС баригдажа дүүрэхэ дүтэлөө. Энэ табан жэлдэ үшөө нэгэ—Курпсайн гидростанци баригдажа эхилхэ байна.

Газар тарялан эрхилжэ, ехэ дүй дүршэлтэй болоһон арадуудай түлөөлэгшэд—ородууд, украинецууд, узбегүүд болон бусад урдань нүүдэл байдалтай байһан киргизүүдтэ ёһотойл тарияшад болоходонь туһалһан юм. Манай тарялан дээрэһээ саахарай свеклын, хлопогой, тамхинай болон хүдөө ажахын бусад ургамалнуудай баян ургаса хуряагдадаг. Колхоз, совхозуудта миллион шахуу эбэртэ бодо мал, арба миллион үлүүтэй хонид бии. Колхоз, совхозууд жэл бүри техникэ болон бусад хэрэгсэлнүүдээр баяжана. Республикын хүдөө ажахыда мүнөө 45 мянган трактор (15 мориной хүсэндэ оруулан тоолоходо), ургаса хуряалгын 8 мянга гаран элдэб комбайн, ашаанай 16 мянга үлүүтэй автомобиль хүдэлдэг.

Киргизэй газар тарялан, мал ажал улам ехэ ашаг олзотой боложо байна. Энэ хадаа оронойнгоо хүдөө ажахые хүгжөөлгэдэ Советскэ Союзай Коммунис партиин, тэрэнэй ленинскэ ЦК-гай эрдэм заабариин ёһоор хандаһанайнь үрэ дүн болоно. Тиихэ зуура КПСС-эй ЦК-гай мартын (1965 оной) Пленумэй шиидхэбэринүүд, тэдэнэй үндэһөөр зохёогдоһон бодото хэмжээнүүд элитэ ехэ үүргэ дүүргээ.

В. И. Ленинэй декредээр 1918 ондо Туркестанда хэгдэхэ уһалууриин хүдэлмэридэ, тэрэ тоодо Чуйска нуга уһалалгада 50 миллион түхэриг һомологдоһон байгаа. 1924 ондо Киргизи уһалууриин хэрэгтэ гүрэнһөө 108 мянган түхэриг мүнгэ алтаар абаа һэн. Иимэ туһаламжа жэлһээ жэлдэ ехэ болоо.

Мүнөө Киргизидэ уһанай хэдэн арбаад томо сөөрэмүүд баригданхай. 900 мянган гектар газар уһалагдана.

«Экономическа, социально-политическэ болон соёл культурын хүгжэлтын хэмжээе тэгшэдхэлгэ, дэбжээлгэ хадаа СССР-эй бүхы республикануудай хурдан түргэнөөр али бүхы талаһаа хүгжэхэ шухала эрхэ нүхэсэлынь болоһон байгаа. Аха дүү ёһоной бата нэгэдэлдэ Совет гүрэнэй бүхы нацинууд болон үндэһэ яһатанай зохёон байгуулхы хүсэ шадал, зохёохы мэргэжэл шадабари, оюун бэлиг үзэгдөөгүй ехээр, хүсэд дүүрэнээр һалбараа һэн»—гэжэ Совет Социалис Республикануудай Союзай байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойдо бэлэдхэл тухай КПСС-эй ЦК-гай тогтоол соо хэлэгдэнэ.

Бүхы арад зоной гэгээрэл, соёл болбосорол дээшэлүүлэнгүйгөөр экономикын байгуулалтын али бүхы һалбаринуудта дэбжэлтэ туйлагдахагүй бшуу. Урдань өөрын бэшэгшьегүй, профессиональна искусствашьегүй байһан Киргизи барандаа шахуу эрдэм һургуулитай орон болонхой. Тон богонихон болзор соо хэдэн зуун жэлэй гээгдэлээ дабан гаража, хүгжэнги арадуудтай адли тэгшэ болоо. Энэ баримта имагтал совет байгуулалтын үедэ, аха дүү арадуудай, нэн түрүүн ород арадай интернациональна туһаламжын ашаар туйлагдаа.

Туркестанай үндэһэн улад зондо хандахадаа, элитэ ехэ гэгээрүүлэгшэ Абай Кунанбаев тиихэ үедэ иигэжэ бэшээ бэлэй: «Ородой соёл культура ба искусство шудалагты, энэтнай ажабайдалай түлхюур шуу. Энэ түлхюур абаа һааш, ажабайдалшни хүнгэн болохо...» Киргизүүд энээндэ ехэл нэтэрүүгээр ородой интеллигенциин эрхим түлөөлэгшэдһөө, Туркестан руу Ленинэй партиин эльгээһэн коммунистнуудһаа һурадаг байгаа. Урдань гээгдэнги байһан хизаарта түрүүшын һургуулинуудай, уран һайханай студинууд ба театрнуудай, эрдэм-шэнжэлэлгын эмхи зургаануудай, үндэһэн яһатанһаа гараһан багшанарай бии бололго—эдэ бүгэдэ, мүн киргиз арадай оюун баялигай саашанхи һалбаралга бүхы совет арадуудай һайн һайхан сэдьхэлэй туһаламжатай нягта холбоотой.

Мүнөө Киргизи—үргэлжэдөө үзэг бэшэг мэдэхэ, эрдэмтэй хүн зонтой хизаар мүн. Тосхон бүхэндэ, аул бүхэндэ һургуули бии, тэндэ киргиз, ород болон бусад зарим хэлэнүүд дээрэ ном заагдадаг. Бүгэдэ ниитын дунда һуралсал бэелүүлэгдэнэ, юрэнхы һуралсалай дунда һургуулинуудта долоон зуу мянга гаран үхибүүд, техническэ мэргэжэлэй училищинуудта жара мянга шахуу хүбүүд, басагад һурана. Юһэн дээдэ һургуули, 36 техникумүүд, тусхай дунда һургуулинууд 179 мэргэжэлээр мэргэжэлтэдые бэлэдхэнэ. Киргизстанай гурбадахи хүн бүхэн һурадаг.

Үндэһэн яһатанай дундаһаа олон тоото мэргэжэлтэд урган гараа. Мянган хүнүүд бүридэ дунда ба дээдэ мэргэжэлтэй 52 хүн хүртэнэ. Үндэһэ яһатанай мэргэжэлтэдые ехэ түргөөр, мүн олоор бэлэдхэжэ байһан тухай иимэ жэшээ гэршэлнэ. 1960—1961 онуудай һуралсалай жэлдэ бүхыдөө 35 мянган хүнүүд элдэб һургуулинуудта һурадаг байгаа һаа, мүнөө энэ тоо 90 мянгада хүрэнхэй. Шэнжэлэлгын организацинуудта, дээдэ һургуулинуудта 6200 гаран научна хүдэлмэрилэгшэд, тэрэ тоодо хоёр мянга шахуу эрдэмэй кандидадууд, докторнууд хүдэлнэ. Республика доторхи эрдэм шэнжэлэлгын 64 эмхи зургаануудые нэгэдүүлдэг Наукануудай академи хүдэлжэ байдаг.

Киргизүүдэй национальна искусство уласхоорондын оршомдо гаранхай. СССР-эй арадай артист Б. Бейшёналиевагай сэдьхэл хүдэлгэмэ хатар, Ленинскэ ба Гүрэнэй шангуудай лауреат, Киргизэй ССР-эй арадай уран зохёолшо Ч. Айтматовай номууд, СССР-эй арадай уран зурааша Г. Айтиевай уран гоё зурагууд болон бусад мастернуудай бүтээлнүүд бүхы социалис нацинуудай соёл культурын эрхим ёһо заншалнуудые бэедээ шэнгээжэ, өөрынгөө ээлжээндэ бүхы совет арадай оюун сэдьхэлэй ажабайдалые баяжуулна бшуу.

Совет засагай жэлнүүдэй турша соо Киргизидэ 17 мянган ондо ондоо нэрэтэй номууд хэблэгдээ. Тэдэнэй тиражынь дүн хамта зуу миллион үлүүтэй болоно. Республика дотор дүшөөд гаран районно, областной ба республиканска газетэнүүд 500 мянга үлүүтэй тиражтайгаар гаража байдаг. Журналнуудай жэлэйнь тираж гурба миллионһоо үлүүлнэ. Олон томуудһаа бүридэһэн хүдэлмэри—Киргизэй совет энциклопеди хэблэгдэхээр бэлдэгдэжэ байна.

Гэгээрэлэй, искусство ба соёл культурын хүгжэлтэ — эдэ бүгэдэ зохёохы шадабаряа, уран бэлигээ бүрин дүүрэнээр харуулхадань киргизүүдтэ туһална. Ажалша хүнүүд манай эндэ бүгэдэ арадай магтаал, һайшаалда хүртэдэг. Социалис Ажалай Геройнууд металлург Сайдила Тешеев, свекло ургуулагша Кульсара Сулайманова, хлопок ургуулагша-механизатор Садат Ногоева, мүн бүхы киргиз арад, сүлөөтэ ажал хэхэдээ, өөһэдынгөө зол жаргал олоогүй гэхэ гүт, үндэр нэрэ хүндэдэ хүртөөгүй гэхэ гүт?

Киргизэй коммунистнууд, республикын бүхы ажалшад КПСС-эй ленинскэ ЦК-гай политическэ хараа шугамые, бодото ажал ябуулгыень нэгэн һаналтайгаар һайшаана, агууехэ нэгэдэлэй бүхы республикануудай саашадаа амжалта туйлаха байһанайнь түшэг тулгуури мүн гэжэ сэгнэнэ. СССР-эй арадуудай аха дүүгэй, эбдэршэгүй хани барисаан ямар гайхамшагта үрэ дүнгүүдые туйланаб гэжэ бидэ үргэлжэ этигэн харанабди.

Юһэдэхи табан жэлдэ республикамнай зориг бадаруулма хараа зорилгонуудые бэелүүлхэ юм. Киргизстанай арадай ажахые хүгжөөлгэдэ дүрбэ миллиард шахуу түхэриг һомологдохо. Республика дотор национальна доход 40,2, тиихэдэ промышленна үйлэдбэриин хэмжээн 55 процентээр дээшэлхэ.

Мүнөө Киргизэй ССР-эй ажалшадай хүсэ шадал, дура зориг партиин түүхэтэ XXIV съездын зохёоһон, мүн баталһан түсэбүүдые болзорһоонь урид бэелүүлхэ хэрэгтэ сүм зорюулагданхай. Партиин табиһан зорилгонууд амжалтатайгаар бэелүүлэгдэхэ байха гэжэ туйлагдаһан үрэ дүнгүүд гэршэлнэ.

Бүхы совет хүнүүд шэнги, киргиз арад ерээдүй тээшэе бата найдамтайгаар шэртэн харана. Түрэл Коммунис партиингаа сэсэ мэргэн хүтэлбэри доро ажаллажа байхадаа, иигэжэ батаар найдана бшуу.

ХЭДЭН ОЛОН АДРЕСААР...

Москвагай «Красный пролетарий» гэжэ үнинэй завод хадаа Киргизэй электротехническэ заводуудта өөрынгөө түхеэрэлгэнүүдые эльгээһэн оронойминай табидахи предприяти байһан байба. Энэ заводой бүтээһэн станогууд эндэхи металл болбосоруулагшадай ажалай бүтээсые үшөө 50 шахуу процентээр дээшэлүүлээ.

Эндэхи предприятинуудай техническэ талаараа зэбсэглэхэдэнь, бүхы орон туһална. Ленинградай, Киевэй, Минскын, Одессын, Барнаулай, Ереванай. Вильнюсэй машина бүтээгшэд станогуудые, автомадуудые, прессүүдые эльгээдэг байна.

Киргизэй ажалшад гаргаһан продукцияа мүн лэ олоо тээшэнь эльгээжэ байдаг. Энэ продукциинь эндэһээ мянгаад гаран адресаар эльгээгдэдэг. Норильскын шагта малтамалай металлургиин комбинат, Харьковай «Электротяжмаш» завод, Запорожиин «Преобразователь» завод болон бусад эндэндэ саг үргэлжэ захил хэжэ байдаг предприятинууд болонхой.

В. ПЕРЕВАЛОВ,
ТАСС-ай корр.

Фрунзе.

КИРГИЗЭЙ ССР. Республикын нииспэл Фрунзе хото. Фрунзенскэ горгүйсэдкомой байшан харуулагдана.

ТАСС-ай фото.

Мүнөө хаа хаанагүй мэдээжэ болоһон Киргизэй эрдэмтэ, уран зохёолшо Аалы Токомбаев нэгэ иимэ ушар һанадаг. Энэ ушар Октябриин хубисхалай урда тээхэнэл болоһон гэхэ. Хадалиг Чон-Кеминэй нугада оршодог Каинда гэжэ бишыхан тосхондо тэрэ өөрөө ажаһуудаг һэн. Нэгэтэ энэ тосхондо бэшэг ерэбэ ха. Хүнүүд энэ бэшэгые гартаа бариад, хайшаншье гэхэеэ ядаһандаа иишэ тиишэнь нилээд удаан эрьюулээ, урбуулаа гэлсэдэг. Тэрэниие уншажа шадаха хүн байгаагүй бшуу. Уншажа шадаха хүниие бэдэрхэеэ хурдан хазаар моритой хүбүүе холын аян замда түхеэрхэ, ябуулха хэрэг гараһан бэзэ даа...

КЕМИНЭЙ БАЯН НУГА

Мүнөө энэ ушар тухай энеэбхилэн һанадаг юм. Яахадааб гэхэдэ, хаанта Россин эгээл гээгдэнги заха хизаарнуудай нэгэн байһан Киргизи Совет засагай үедэ үргэлжэдөө үзэг бэшэг мэдэхэ хүн зонтой республика болонхой. Энэ хэрэгтэнь Москва ба Ленинград, Ташкент ба Алма-Ата, мүн Киргизидэ мэргэжэлтэдээ эльгээһэн аха дүү республикануудай агууехэ бүлэдэ ородог бусад олон городууд туһалаа юм.

Агууехэ Октябриин урда тээ бүхы Киргизи дотор оройдоол дүрбэн хүн дээдэ һургуулитай байһан гэхэ. Тииһэн мүртөө шажантан санаартанай түлөөлэгшэд байһан. Харин мүнөө гансал Каиндада — «Чон-Кемин» совхоздо олонхи зониинь хүдэлдэг — табяад гаран агрономууд, зоотехнигүүд, врачнууд, багшанар, инженернүүд ажаллажа байдаг. Тэдэнэр бултадаа дээдэ һургуулитайнууд юм.

Нютагай дунда һургуули олохон хүбүүд, басагадые эрдэмэй гүн «далай» руу, искусство руу түлөөлһэн байха. Физико-математикын эрдэмэй доктор, Киргизэй Наукануудай академиин гэшүүн-корреспондент, физикын ба математикын академическэ институдай директор Мурзабек Иманалиев шэнжэлхы хүдэлмэринүүдээрээ гансашье орон дотороо бэшэ, мүн хилын саагуур мэдээжэ болонхой: 39 национальностиин ерээдүйн хэдэн зуугаад врачнар Киргизэй медицинын институдта мүнөө һуража байдаг. Энэ институдые медицинын эрдэмэй доктор Санжарбек Данияров хүтэлбэрилдэг. Урдань үзэг бэшэг мэдэхэгүй байһан тосхоной хүнүүд мүнөө электрижүүлгын, физикын, дээдэ математикын, арадай элүүрые хамгаалгын, байгаалиин баялигуудые шэнжэлгын, түрэлхи хэлэнэй ба литературын шухала асуудалнуудые шиидхэжэ байдаг...

Аалы Токомбаевай өөрынь хуби заяан мүн лэ жэгтэй, һонирхолтой. Мүнөө А. Токомбаев — республикын арадай поэт, Киргизэй ССР-эй Токтогулай нэрэмжэтэ Гүрэнэй шангай лауреат, республикын Наукануудай академиин академик.

В. ЧЕРНОВИЧ,

Фрунзе.

КИРГИЗЭЙ ССР. Сыдык Моинтаев—уран һайханай самодеятельностиин бүхэсоюзна фестивалиин лауреат, малшад болон тарияшадта хододоо айлшалжа байдаг хүн. Уран һайханай бүлгэмэй артистнуудтай хамта концертнүүдтэ хабаадалсадаг, «Манас» гэжэ арадай эпос хөөрэжэ үгэдэг юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Сыдык Моинтаев Иссык-Кульска районой уран һайханай бүлгэмдэ хабаадагшадай дунда байна. Зүүн гарһаа—Какен Шаршебаева, Нурила Ашыралиева, Сыдык Моинтаев, Бурулкул Саруева.

ТАСС-ай фото.

КИРГИЗЭЙ ССР. Майлисайн электролампануудые гаргадаг завод.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: предприятиин фотометрическэ лаборатори соо.

ТАСС-ай фото.

НҮҮДЭЛ АМБУЛАТОРИНУУД

Кочкорой «Тендик», Ждановай нэрэмжэтэ колхозуудай хонишодой шэнэ газарта ерээд, саб сагаахан һэеы гэрнүүдээ табижа үрдеэгүй байтарнь, тэдээндэ нүүдэл амбулаторинууд хүрэжэ ерэһэн байба. Кара-Куджурай больницын ахамад врач К. Саадаев, терапевт Э. Уметбекова, фельдшер Т. Токтоматов, акушерка Т. Качкынчиева гэгшэд хонишодой болон тэдэнэй гэр бүлынхидэй бэеыень шүдшалан үзэһэн, нарайлха эмнэрнүүдтэ зүбшөөл заабари үгэһэн юм.

Түбэй Тянь-Шаниин хадалиг газарнуудта байрлаһан хонишодой зүргэнүүдээр эдэ үдэрнүүдтэ нүүдэл хорёод шахуу поликлиникэнүүд иишэ тиишээ ябажа байна. Хадалиг газарнуудай ажалшадые элүүржүүлгын түбхинэнги городогууд мүн лэ хангадаг. Иимэ городогууд томо томо бэлшээринүүдтэ эмхидхэгдэдэг юм.

(ТАСС-ай корр.).

Нарын.

ШЭНЭ ОПЕРО

Киргизэй мэдээжэ композитор Мукаш Абдраев «Шуурганай урда тээ» гэжэ оперо бэшэбэ. Хүгжэмтэ шэнэ зохёол түүхэтэ-революциоино үйлэ хэрэгүүдые харуулна, мүн хадалиг энэ хизаарта Совет засагай хайшан гэжэ тогтоһон тухай хөөрэжэ үгэнэ. Энэ хадаа композиторай дүрбэдэхи оперонь болоно. Киргизидэ национальна оперно искусствын мүндэлэн бии бололготой тэрэнэй нэрэ нягта холбоотой юм.

М. Абдраев тэрэшэлэн зуугаад гаран дуунуудые, тэрэ тоодо «Минин республика», «Киргизстан — гоё һайхан хизаар», «Манай зол жаргал» гэһэн дуунуудые найруулан зохёогоо. Эдэ дуунууд соогоо түрэл газар нютагтаа, Совет Эсэгэ орондоо инаг дуратай байһанаа, Ленинэй агууехэ партиие магтан дуулаһан байха юм.

(ТАСС-ай корр.).

Фрунзе.

ТЯНЬ-ШАНИИН ЭЛЕКТРЫН ТУЯАНУУД

Мүнөө үеын киргизүүдэй «Чурак» гэжэ хэлсэхыень дуулахагүйт. Урдань энэ үгэ ехэ дэлгэрэнги байһан. Энэмнай хониной өөхөөр ба бүд голоор хэһэн тулюурхан дэн лэ даа. Иимэ дэн нүүдэл һэеы хара гэр соо хэдэн зуугаад жэлдэ ониб-аниб гэжэ тортогтожо байгаа. Харин мүнөө тэрэниие имагтал музей соо хаража болохо юм. Чурак — ажалша киргиз арадай хүшэр хүндэ урданай сагайнь гэршэ—бусалтагүйгөөр ошон ошоо.

Харин мүнөөнэй һүлдэ тэмдэг, шэнэ үе сагта мүндэлһэн һүлдэ тэмдэг иимэ ха юм. Бидэ юһэдэхи табан жэлэй барилга—Токтогулай ГЭС дээрэ байнабди. Кара-Куль тосхон ородог харгын аман дээрэ, шанха эгсэ хабсагай дээрэ — альган дээрэ толотожо байһан наранай дүрсэ зураатай. Энэ — барилгын һүлдэ тэмдэг. Эндэ ородууд, киргизүүд, украинецууд, татарнууд, узбегүүд, азербайджанецууд, казахууд, балкарнууд, белорусууд, грузинууд — дүшэн долоон национальностьнуудай түлөөлэгшэд ажаллана.

Барилгын түхэл шэнжэ, дэлисэ асари ехэ. Гүн гүнзэгы хүнды сооһоо огторгой өөдэ хаалта үндын бодоно. Тэрэнэй үндэрые далан дабхар байшантай жэшэмээр.

...Бетонщигуудай бригадир Сеяр Феттаевтай хөөрэлдэнэбди. ГЭС-эй баригдажа эхилһэн түрүүшын үдэрһөө тэрэ эндэ хүдэлнэ. Эндэ хүдэлдэг бүхы хүнүүд шэнги, тэрэ хэдэн олон мэргэжэлээр ажаллаа. Мүнөө хаалтын эзэн болонхой. Ушарынь гэхэдэ, һаяшаг нэгэ миллиондохи кубометр бетон адхаха нэрэ хүндэ тэрээндэ тудаа бшуу. Бидэ абаһаар ажал хэрэг тухай хөөрэлдэжэ орообобди.

— Барилгаяа хаһа болзор соонь дүүргэхэ гүт?..

Партиин XXIV съездын Директивэнүүдээр Токтогулай ГЭС-ые 1974 ондо ашаглалгада үгэхөөр хараалагданхай гэжэ Сеяртэ һануулһанай хэрэггүй байба.

— Киргизүүд иигэжэ хэлсэдэг: хүсэтэйб гэжэ бэеэ бү һайрха — баатар биил байха, — гээд тэрэ хэлэбэ. — Нарын баһал хүсэтэй, хадануудшье хүсэтэй, харин манай орон — баатар шуу. Энээнһээшье болохо юумые дабаһан байха.

...Токтогулай ГЭС-эй барилга. Хүнэй ябаагүй зэрлиг бүтүү хабшал соо арбан таба мянган улад зонтой бишыхан город урган бодоо. Нарынай дээгүүр зэнхылдэһэн гранит хаданууд дээгүүр хэдэн арбаад тоннельнүүд малтагданхай, ойроо хүртэшэгүй хоёр эрьенүүдынь булад томо татуургануудаар холбогдонхой. Хадануудые түнхижэ сэбэрлэһэн бишыхан талмай дээрэ жэлдээ миллион кубометр бетон гаргаха заводой томо байшангууд жэрылдээ.

Киргизстанай энергетикын хүгжэлтын мүнөөнэй дэлисэ хэр ехэ гээшэб? «Киргизглавэнерго» управлениин түбэй диспетчерскэ пункт соо — томо гэгшын самбар. Тэрээн дээрэ кружогууд, зурлаанууд ялалзан гэрэлтэнэ. Энэ хадаа Октябриин яларуулһан Тянь-Шаниин электрын туяануудай бүхы түүхэ гээшэл даа. Энээниие управлениин ахамад инженер Ж. Тулебердиев тайлбарилжа үгэбэ.

— Нарынһаа эхилэебди, — гээд тэрэ хэлэбэ. — Энэ мүрэн энергетикын хүсэнэй талаар Волготой адли. Проект табигшадай һанамжын ёһоор, Токтогулай ГЭС түрүүтэй 22 томо электростанци баригдаха юм. Тэдэнэй ниитэ хүсэниинь долоо миллион үлүүтэй киловатт болохо байха. Һаяын сагта манай республика оронойнгоо энергетикын хүсэнэй гол түбынь болон хүгжэхэ. Эндэһээ зайн гал гансал Киргизстан руу бэшэ, мүн Дунда Азиин бусад республикануудта, Казахстан руу дамжуулагдаха байна.

Республикануудаа электрын элшэ хүсөөр хангаха гэһэн туйлай ехэ түсэбүүд Коммунис партиин сэсэ мэргэн хүтэлбэриин, национальна политикын ленинскэ гол ёһонуудай илан мандаһанай ашаар, аха дүүгэй эбтэй бүлэ дотор нэгэдэһэн арадуудай таһаршагүй хани харилсаанай ашаар бэелүүлэгдээ юм.

А. ДОНСКОВ.

Социалис оронуудаар

АЛДАРТА ОЙН ХҮНДЭЛЭЛДЭ

ПРАГА. (ТАСС). 1948 оной февральда хархис хүсэнүүдые ажалшан арадай һамна сохиһон түүхэтэ илалтын 25 жэлэй ойн хүндэлэлдэ зорюулан, Чешскэ Социалис Республикын элшэ хүсэ үйлэдбэрилдэг предприятинуудай коллективүүд социалис шэнэ уялганuудые абаа. Эндэхи энергетик бүхэн ажал дээрээ, мүн субботник болон воскреснигүүдэй үеэр 25 часай туршада түлөөһэгүйгөөр хүдэлхэ гэбэ.

Энэ хамтын социалис уялга һаяхан Чехэй 26 томо электростанциин хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдэй суглаан дээрэ тунхаглагдаа. Чехэй энергетигүүдэй энэ жэлэй хүдэлмэриин дүнгүүд тэндэ мүн лэ соргологдоо. Электрын элшэ хүсэ үйлэдбэрилэн гаргалга үнгэрэгшэ жэлэйхиһээ 11,6 процентээр дээшэлһэн байна. 1972 оной түсэбтэ даабарииe ЧССР-эй электростанцинууд декабриин 20 болотор дүүргэхээр хараалаанхай.

ХҮДӨӨ АЖАХЫЕ ХҮГЖӨӨХЭ ЗОРИЛГОНУУД ШЭНЖЭЛЭГДЭНЭ

ВАРШАВА. (ТАСС). Польшын Наукануудай академиин хүдөө нютагуудта ажахы хүгжөөлгын институт тогтоогдоһоор нэгэ жэлэйнгээ ойе тэмдэглэжэ байна. Тэрэнь арадай ажахын иимэ һалбари хүгжөөхэ шухала үүргэтэй эмхи зургаан байһанаа дурсагдаһан үе соо харуулаа. Тус институдай хүдэлмэрилэгшэд хүдөөдэ болоһон бүхы хубилалтануудые хёрхоор адаглан, хүдөө ажахын үйлэдбэри түргэдхэдэг гү, али һаад хэдэг ушар шалтагаануудые шэнжэлжэ байдаг юм. Жэшээлэн хэлэбэл, үнгэрэгшэ жэлдэ институдай эрдэмтэд таряа хуряалгын ябасые һайса шэнжэлжэ, хэдэн зохёол хэблүүлээ. Тиигээд ерэхэ жэлэй ургаса хуряалга эмхидхэхэ онол аргануудые дурадхаһан байна.

Хүдөөгэй зоной байдалда хабаатай асуудалнуудые шэнжэлгэ институдай хүдэлмэриин программада ороно. Хүдөө тосхондохи ниитэ-экономическа хубилалтанууд, гэр байраар хангалгын, ажалшадай сүлөө сагаа үнгэргэлгын асуудалнууд гэхэ мэтые һайтар шэнжэлхээр хараалагдана. Арадай гэгээрэлэй ба элүүрые хамгаалгын, хото хүдөө хоёрой илгаае тэгшэрүүлгын асуудалнууд мүн лэ шэнжэлэгдэхэ.

КОНСТРУКТОРНУУД—ТАРЯАШАДТА

СОФИ. (ТАСС). Русенскэ хүдөө ажахын машина барилгын научно-шэнжэлгын ба проектно-конструкторска институдта хэдэн арбаад шэнэ машинанууд ухаалан зохёогдонхой. Институдай хүдэлмэрилэгшэд зохёохы, конструкторска хүдэлмэреэ хүдөө ажахын үйлэдбэритэй нягта холбоотой болгохо гэжэ оролдоно. Тус институт социалис хүгжэлтын нэгэдэмэл программые һүүлэй үедэ бодото дээрэнь бэелүүлэн, Советскэ Союзай, ГДР-эй научна коллективүүдтэй харилсан хүдэлжэ, хани холбоото эдэ гурбан ороной таряашадта олон шэнэ машина, түхеэрэлгэнүүдые бүтээжэ байнхай. Эдэнэй нэгэниинь шэниисэ, ешмээн, обёос гэхэ мэтые таридаг машина болоно. Тэрэниие «Т-150» түхэлэй тракторта шагтагалан хүдэлгэхэдэ, час соо 1,8 гектар газарта тарилга хэхэ шадалтай. Мүн тэрээгээр элдэб үтэгжүүлгэ таряалан дээрэ гаргажа болохо юм.

Кукуруза, наран сэсэг, бобово болон бусад ургамалнуудые тариха, элдүүрилхэ агрегат ехэл һонирхолтой. Час соо 3,2—3,5 гектар газарта тарилга хэхэ юм.

Иимэ шэнэ машинанууд Болгариин, ГДР-эй, Советскэ Союзай таряалан дээрэ шалгалта гараха.

ПРЕДПРИЯТИИН ОЙ

БЕЛГРАД. (ТАСС). Югославиин Нови Сад городтохи «Новокабель» завод 50 жэлэйнгээ ойе һаяхан тэмдэглээ. Элдэб кабель, утаһануудые (бүхыдөө хэдэн зуун янзын продукци) бүтээн гаргадаг юм. Багахан фабрикые үндэһэ болгон эмхидхэгдэһэн «Новокабель» гэжэ завод мүнөө электрокабель бүтээжэ, хилын саана худалдадаг Югославиин эгээл томо предприяти болонхой. Тэрэнэй продукци дэлхэйн олохон оронуудта, тэрэ тоодо Советскэ Союзда эльгээгдэнэ.

Югославиин түсэбтэ табан жэлэй һүүлшын жэлдэ (1975 оной түсэбэй ёһоор) «Новокабель» заводой продукци урдынхиһаа 40 мянган тонноор ехэ болохоор хараалагдана. Мүнөө хэгдэжэ байгаа һэльбэлгэ шэнэлэлгын дүүрэхэдэ, тус предприяти жэл соо 50 мянган тонно продукци гаргадаг болохо.

РУМЫНИДА ОРОД, СОВЕТ ЛИТЕРАТУРА ДЭЛГЭРЭНГИ

БУХАРЕСТ. (ТАСС). Совет уран зохёолой ба научна литература социалис Румынида үндэрөөр сэгнэгдэдэг юм. Арадай засагай илан мандаһанһаа хойшо үнгэрһэн гушаад жэл соо тус республикада ород ба совет авторнуудай 10 мянга гаран номууд 126 миллионһоо дээшэ хэһэгээр хэблэгдэһэн байна.

Ород, совет литературын классигуудай хэдэ хэдэн зохёол румын хэлэн дээрэ оршуулагдажа, оло хэблэгдээ. Жэшээлэн хэлэбэл, Л. Толстойн номууд 2,5 миллионһоо дээшэ, М. Горькийн—2 миллион, М. Шолоховой 1 миллион шахуу хэһэгээр хэблэгдээ. Мүн ондоошье ород, совет уран зохёолшодой хэдэн зуугаад мянган хэһэг номууд барлагдажа гараһан байха.

Мүнөө жэлдэ румын уншагшад оршуулмал хэдэн шэнэ номуудые Румыниин номой хэблэлнүүд СССР-эй 50 жэлэй ойе угтуулан, совет литературын алтан жасаһаа хэдэн зохёолнуудые абажа, хэблэн гаргаа.

Прагада баригдажа байгша метрое чехословак-совет хани барисаанай барилга гэжэ нэрлэхэдэ алдуу болохогүй юм. Метро барилгын Совет дүй дүршэл хэрэглэн, Совет мэргэжэлтэдэй туһаламжаар түрүүшын ээлжээнэй 7,27 километр утатай тоннель татагдаба. Энэ лини 1974 ондо ашаглалгада үртэхөөр хараалагданхай. Холын хараата түсэбэй ёһоор Прагын метро 1985 ондо яһала утанууд гурбан линиһээ бүридэхэ байна.

ЧТК—ТАСС-ай фото.

30 МҮНГЭНЭЙ БИЛЕДЭЭР—5000 ТҮХЭРИГ

«Спортлотогой» байгша оной декабриин 20-до наадаһан 35-дахи тиражаар шүүбэриин хэмжээнүүд тодорхойлогдоһон юм. Зургаан номерто энэ удаа шүүбэри тудаагүй байба. Табан номерто 5.000 түхэриг, дүрбэн номерто — 75, гурбан номерто—4 түхэригэй шүүбэри тудаһан байгаа бшуу.

Буряадай АССР-эй коммунальна гэр байрын министерствын барилгазаһабарилгын трестын барилгын управлениин хүдэлмэришэн Владимир Тимофеевич Зинченкэдэ аза талаан тудажа, 5.000 түхэриг мүнгэ шүүбэ.

Дүрбэ, гурбан номернуудта тудаһан карточканууд олон. Удаадахи наадан декабриин 30-да болохо.

Д. ЦЫРЕНОВ,
«Спортлотогой» Буряадай зонын управлениин начальник.

ХҮБҮҮМНАЙ СЭРЭГЭЙ АЛБАНДА

ЭБТЭЙ НҮХЭДЭЙ ХЭРЭГ УРАГШАТАЙ

Хада уулын хүнды жалгаар намарай ольбон унанхай, хүйтөөр амилһандал үзэгдэнэ. Үсэгэлдэртөө гуран шииран шэрбэжэ ороһон аад, газаа шабар шабха. Ябахада хүндэ. Угайдхадаа мүнөөдэр шангга һалхин бууҗа, шобто үлеэнэ.

Хадын хормойдо танкнууд жэрылдэн зогсобо. «Эрэ хүн зориһондоо гэдэгтэл, хэлэһэн үгэеэ хүсэлдүүлжэ, бэеэ харуулха сагнай тулажа ерэбэ», — гэжэ Болтыров аман соогоо гүбэд гээд, шүдөө зууна. Мүнөөдэр экипажнай нэрэеэ хухалхагүй байха гэжэ тэрэ этигэн найдана. Ёро муута «хоёр» гэһэн сэгнэлтэ абаһан үдэрһөө хойшо старшина һанаа үнөөндэ абтадаг болоҗо, хэды хоногто унтаагүй. Нүхэдтэеэ оло дахин хөөрэлдөө. Танк сооһоо хэдэн часаар гарадаггүй һэн. Амархые мэдэнгүй һорилго хээ. Нүхэдтэеэ һал эсэшэнхэй, городоггоо бусажа ерэдэг байгаа. Эртэ үглөөнһөө дахинаа һорилгоёо эхилдэг һэн. Илангаяа рядовой Семашкодо анхаралаа хандуулха хэрэгтэй. Старшина секундомер баринхай, үдэр бүхэндэ тэрэнэй хажууда зогсожо байдаг бэлэй. Үсэд нэтэрүү һорилгын ашаар солдат пулемёдые түргөөр задалжа, холбожо һураба.

— Зай, нүхэд, һанаһандаа хүрэбэбди. Пулемёт һайнаар шудалаабди. Мүнөө хүн бүхэнэйнгөө хойноһоо һанаагаа табиха хэрэгтэй. Бэе бэеэ ойлголсожо хүдэлхэ шухала. Эбтэй нүхэдэй хэрэг урагшатай һайн ябадаг шуу, — гэжэ старшина экипажайнгаа гэшүүдтэ заабарилан хэлэнэ.

«Эбтэй нүхэдэй хэрэг урагшатай» гэжэ нүхэдтөө заабарилхадаа, Владимир Болтыров аха нүхэдэйнгөө ходо иигэжэ заабарилдагые һанаандаа оруулба. Тиихэдэ тэрэ түрэл Бабушкин хотынгоо авто-ажахын автослесареар хүдэлжэ ябаа.

...Ротын командир хүрэжэ ерэбэ.

— Зай, хэрэг хэр ябажа байнаб?

— Эрхим һайн, нүхэр капитан, — гээд, старшина Болтыров бултанай үмэнэһөө харюусаба.

«һомоёо ашаалха» гэһэн захиралта үгтэбэ.

— «Вышкэ!» Би — «гурбадахиб». Буудалдаанда бэлэмби, — гэжэ старшина мэдээсэбэ.

— «Нэгэдэхи», «хоёрдохи», «гурбадахи». Би — «вышкэб». Урагшаа!

Танк урагшаа зуг татан байраһаа хобхорбо. Владимир хараагаа алдахагүй гээшэ мүнөө эгээл гол зорилго болоно гэжэ һайн ойлгоно.

Гэнтэ старшина һэр-мэр гээдхибэ. Тэрүү тэрэ байнал даа...

— һомологшо, наводчик, бэеэ зэһэгты! — гэжэ старшинагай тоб байса захирха дуулдаба.

Томо буугай ама ургэдэг оньһоной барюул баруун гараараа ефрейтор Ханаковай барьяадхихые Болтыров хараба.

— Бэлэн! — гэжэ һомологшо хэлээд, «хоёр» гэһэн сэгнэлтэ абаһанаа ухаандаа оруулба. Семашко энээниие мартаха аал?

— «Дайсадые» харанаб. Буудагты!

Танк нюдэ сабшаха зуура зогсоһондол болобо. Буугай абяан зэдэлшэбэ.

Танкын дүрсэнүүдэй хиидэшэхые харахадаа:

— Бэрхэнүүд! — гээд старшина ээлүүдгүй хашхаржархиба.

...Танкын мотоор хүндөөр уухилаад унтарба. Ротын командирай хүрэжэ ерэхэдэ, экипажай гэшүүд машинынгаа дэргэдэ жэрылдэн зогсонхой байба.

— Таанарые бэеэ харуулха байха гэжэ найдажа ябаа һэм...

Экипажай гэшүүд дүрбүүлээ городогоо хүрэжэ ерэбэ. Ехэл баяртайнууд хэбэртэй, омог дорюунаар хөөрэлдэнэд. Сержант Маркелидзе баяраа мэдүүлэн, омогоор хөөрэнэ. Рядовой Семашко хүхюунээр миһэд миһэд гэнэ. Владимир тэрэниие һайн ойлгоно. Юуб гэхэдэ, экипаж соогоо һомологшо эгээл бэлэдхэл муутай хүниинь байгаа. Мүнөө тэрээн тухай иигэжэ хэлэхэгүйш.

Старшина Болтыров «Эбтэй нүхэдэй хэрэг хододоо урагшатай» гэжэ нютагайнгаа аха нүхэдэй хэлэдэг үгэнүүдэй хүсые одоол эндэ мэдэрээ.

В. МУРОМЦЕВ.

Тбилиси.

Уласхоорондын шэнжэлэл

ООН: ШУХАЛА ШИИДХЭБЭРИНҮҮД

Үнгэрэгшэ неделидэ хүдэлмэреэ дүүргэһэн ООН-ой Генеральна Ассамблейн XXVII сесси уласхоорондын түгшүүрил һуларуулха гол шухала шиидхэбэринүүдые абаһан байна. Сессиин дүнгүүд Советскэ Союзай ба бусад аха дүү социалис гүрэнүүдэй гадаадын политическэ адли хараа бодолтой байһанайнь амжалта болоно. Империалис гүрэнүүдэй үсэд шанга эсэргүүсэлтын хэгдэжэ байхада, буу зэбсэг бүтээн гаргалгые хизаарлаха, эб найрамдал бэхижүүлхэ хүсэлэл оролдолгонуудые буруу һүргэхэ гэһэн Пекинэй хүтэлбэрилэгшэдэй харата ябуулгануудай хэгдэжэ байхада энэ амжалтын түйлагдаһаниинь бүри ехэ удхатай.

Уласхоорондын харилсаанда хүсэ хэрэглэхэгүй ба ядерна зэбсэг хэрэглэлгые хэтэдэнь хорихо тухай Советскэ Союзай дурадхаһан тогтоол политическэ ехэ удха шанартай, эгээн шухала шиидхэбэри болоно. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежнев «Совет Социалис Республикануудай Союзай 50 жэлэй ой тухай» элидхэл хэхэдээ, ООН-ой энэ шиидхэбэрие улам хүгжөөхэ, хүсэ хэрэглэхэгүй тухайда ядерна зэбсэгтэй ямаршье гүрэнүүдтэй ойлголсохоор, али али талаһаа уялгануудые абахаар Советскэ Союзай бэлэн байһан тухай мэдүүлээ.

Оройдоол дүрбэн делегаци — КНР, Португали, ЮАР ба Албани энэ тогтоолые буруушаажа ООН-ой Генеральна Ассамблей дээрэ дуугаа үгөө. Тиихэдэ США, Англи һаналаа бариһан байна. Ядерна дайнай аюулһаа хүн түрэлтэниие аршалан хамгаалха уг зорилготой энэ үүсхэлые буруушаажа Пекин дуугаа үгэхэдөө, Урда Африкын үндэһэ яһанай илгаа гарган газаашалагшадтай, Португалиин колонизаторнуудтай хушуу холбожо, һаналаа нэгэдэһэн болоно.

Пекинэй делегаци ядерна зэбсэгүүдые туршахаяа болихо тухай асуудалда эсэргүүгээр хандаһан, замбуулинай дайдые амгалан хэрэгтэ ашаглаха асуудалнуудые зүбшэлгэдэ хабаадалсахаяа арсаһан, химическэ ба бактериологическа зэбсэг бүтээн гаргалгые хорихо тухай, Дүтын Зүүн зүгтэхи байдал тухай шиидхэбэринүүдые абаха үедэ һаналаа бариһан, уласхоорондын аюулгүй байдал бэхижүүлхэ тухай декларациие бодото дээрэнь бэелүүлхэ асуудал зүбшэлэлгэдэ хабаадалсаагүй, ООН-до Бангладешые абаха тухай асуудалда социалис ба ямаршье бүлэглэлдэ ороогүй олонхи оронуудта харшаар хандаһан байна.

США-гай ба Хитадай зүгһөө иимэ харша ябуулгануудай хэгдээшье һаань, Буу зэбсэг хуряаха бүхэдэлхэйн конференци зарлалгые Генеральна Ассамблей һайшаагаа. Уласхоорондын шахардуу байдалай һуларалгада дурагүйшүүл сессиин зүбшэлэлдэ табигдаһан хэдэ хэдэн асуудалаар урагшагүйдэһэн байна. Ассамблей Дүтын Зүүн зүгтэхи байдал тухай тогтоол соогоо Израилиин ээрхэг түримхэй ябуулгые дахинаа буруушаагаад, эзэмдэгдэһэн араб нютагуудһаа Израилиин сэрэгүүдые үгэ дуугүйгөөр гаргаха эрилтэ табиба.

ООН-ой Уставые хубилгаха һанаатайшуул сесси дээрэ шанга харюу сохилтотой ушараа. Гэхэтэй хамта, Нэгэдэмэл Нацинуудай Организациин ямаршье асуудал шиидхэжэ шададаг байхынь тула ехэ юумэн хэгдээ. ГДР ООН-ой дэргэдэ саг үргэлжын ажаглагшатай байха эрхэтэй болоо, 1973 ондо энэ эмхиин бүрин эрхэтэ гэшүүн болохо юм.

Эб найрамдалда дуратай хүсэнүүд эзэрхэг түримхэйшүүлдэ, дайнда эсэргүүсэн тэмсэхэ түйлай ехэ арга боломжонуудтай байһыень сессиин дүнгүүд тодоор гэршэлэн харуулба.

УГАНДАДА НАЦИОНАЛИЗАЦИ ХЭГДЭБЭ

Декабриин 19-дэ Угандын правительство хариин гүрэнүүдэй 40 гаран компаниие, тэдэнэй дунда гол түлэб Англиин компанинуудые, сайн плантацинуудые гүрэнэй мэдэлдэ оруулаа. «Бритиш Америкэн тобакко», «Брук бонд ти», «Чиллингтон тулс», «Бритиш метал корпорейшн» ба Угандын экономикын нилээд ехэ хубиие эзэмдэжэ байһан бусад ехэ ехэ корпорацинууд президент Аминай указаар уласай мэдэлдэ оруулагдаха байха. Үмсын банкнуудта байһан мүнгэ зөөри жэлэй дүүрэтэр Угандын гүрэнэй коммерческэ банкын счедто оруулагдаха гэжэ шиидхэгдээ.

Британиин империализмын һүйдхэлтэ ябуулгануудые орон дотороо усадхан зайсуулха зорилготой шухала алхамууд хэгдэһэн байна. «Орон доторнь англиинхидай тагнуул хэхэ, Угандада зүрюу харша идхалгын бэшэгүүдые, газетын статьянуудые бэшэхэ ябадал болюулхаар хэмжээнүүдые» правительство абаха байха гэжэ генерал Амин һануулба.

Лондоной тусхай тушаалтад хоро шараа бусалан эдэ шиидхэбэринүүдые угтаһан байна. Гүрэнэй мэдэлдэ абаха тухай шиидхэбэринүүдые Англиин гадаадын хэрэгүүдэй министр Дуглас-Хьюм буруушаахадаа, Угандада эсэргүү экономическа хашалта харшалта хэхээр занаба. Эдэ ябуулганууд «уласхоорондын эрхэдэ» зүрюу харша, «холбоото нацинуудта хабаатай оронуудһаа иимэ ябадалай гаргагдахань таарамжагүй» гэжэ байжа Дуглас-Хьюм мэдүүлбэ.

Иимэ юумэ хэхэ ямаршье эрхэгүй аад, Британиин дипломатическа ямаанай хүтэлбэрилэгшэ холбоото нацинууд тушаа дурдаһан байна. Холбоото нацинуудта хамаатай африкан гүрэнүүдэй аша туһада зүрюу харша ябуулгануудые хэдэг, Урда Африкада үндэһэ яһанай илгаа гаргалгын политика дэмжэдэг, Урда Родезидэхи расис ёһо гуримуудые үргэдхэдэг, бэеэ даанги Африкада эсэргүү дай үүдхэдэг Португалиин колонизаторнуудые буу зэбсэгээр хангадаг байха юм. «Уласхоорондын эрхые» лондонойхидой дурдаһаниинь тон буруу. Хариин оронуудай компанинуудые гүрэнэй мэдэлдэ оруулалга, байгаалиин баялигуудые национальна аша туһада эдлэлгэ—хүгжэжэ байгаа оронуудай үндэһэ эрхэ болоно.

Хариин гүрэнүүдэй монополинуудта эсэргүүсэн, экономическа бэеэ дааһан байдалтай болохын түлөө Угандын правительствын ябуулжа байгаа тэмсэлые ороной олониитэ үргэнөөр дэмжэнэ. Урдаа табиһан зорилгоёо бэелүүлхэ гэжэ Угандын арад шиидэнхэй.

С. ЛОСЕВ.
(ТАСС).

ТҮГЭСХЭЛЭЙ ХАРАЛГАНДА

Аймагай уран һайханай коллективүүдэй түгэсхэлэй концерт һаяхан Мухар-Шэбэртэ болобо. Хаpалганда колхоз, совхозуудай, дунда һургуулинуудай, хүүгэдэй эмхи зургаануудай эгээл бэрхэ дуушад, хатаршад, уран гоёор уншагшад — хамтадаа 500 гаран хүн хабаадажа, 90 ондоо номер харуулжа, хүн зониие нилээд баясуулаа. Энэ харалган СССР-эй байгуулагдаһаар 50 жэлэй алдарта ойдо зорюулагдаа.

Улаан торгон хүшэгын аалиханаар хумигдахада, Түгнын. Шэнэ-Заганай соёлой байшангуудай 250 хүниие хабаадуулһан нэгэдэмэл хоор композитор И. Дунаевскиин «Үргэн уужам Эхэ оромни» гэһэн дуу һүр жабхалантайгаар гүйсэдхэбэ. Тэрэниие Түгнын дунда һургуулиин директор В. И. Самсонов хүтэлбэрилөө.

Энэ жэлэй харалган урдынхида орходоо эмхи гуримтайгаар, олон хүнүүдэй хабаадалгатайгаар үнгэрөө. Номер бүхэнөө һайнаар бэлдэһэн байгаа. Репертуарыньшье баян — аха дүү совет арадуудай үдэр бүриин ажал хэрэг, эрдэм ухаанай түйлалта харуулһан номер яһала олон. Хубсаһа хунарынь шэнээр оёгдонхой.

«Эрдэм» совхозой хоор (80 хүн) «Байгал далай, долгилыш» гэжэ арадай, композитор Баснерай «Хүдэлмэришэн анги алхална», Шэнэ-Заганай соёлой байшангай хоор (зуун хүнһөө бүридэһэн) «Ши, минии Росси» гэжэ мэдээжэ дуунуудые ирагуу гоёор хангюурдажа, харагшадай, мүн жюриин үндэр сэгнэлтэдэ хүртөө.

Хүдөөгэй соёлой байшангуудай дундаһаа Түгнын, клубуудай дундаһаа Алташын, хүүгэдэй эмхи зургаануудай дундаһаа Пионернүүдэй байшангуудай коллективүүд эрхимлэжэ, түрүү һууринуудые эзэлээ. Тэдэндэ нэгэдэхи шатын диплом, үнэтэ бэлэгүүд барюулагдаа. Жэшээнь, Түгнын соёлой байшангай уран һайханай бүлгэмдэ пианино, Шэнэ-Заганай клубта баян гэхэ мэтын шан барюулагдаа.

Шэршүү торгон тэрлиг үмдэнхэй, улаан торгон бүһэдөө хутага зүүһэн хүн гаража ерэбэ. Хүн зон гансата һэр-мэр тэлдээд, хаанаһаа ерэһыень һурасагааба. «Эрдэм» совхозой хүдэлмэришэн Буянта Будаев бүгэдэниие энеэбхилэн хараад, дуу хонгёо гоёор зэдэлүүлбэ. Тиихэдэ Түгнын дунда һургуулиин лаборантка Елена Бойко «Вьетнам тэмсэнэ. Вьетнам илаха» гэжэ хатар шадамар бэрхээр гүйсэдхэжэ, олоной анхарал ехээр татаа. Шэнэ-Заганай, Калиновкын шэмээшэгүүдэй хоор бултанда һайшаагдаа.

Жюри эрхим һайн номернуудыень шэлэжэ абаад, Эрхүү хотодо болохо зональна, мүн республиканска харалганда дурадхаа.

Б. ЖАМБАЛОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Хүсөөтын соёлой байшангай хатаршад, Мухар-Шэбэрэй аймагай Пионернүүдэй байшангай эдир хатаршад.

Авторай фото.

ТЕЛЕФОН · ТЕЛЕГРАФ · РАДИО
ХИЛЫН СААНАҺАА

— Вьетнамдахи эзэрхэг түримхэй ябуулгануудые болюулха!—гэһэн үгэнүүд дэлхэйн бүхы оронуудаар соностоно. Американ дээрмэшэ сэрэгүүдэй гэмтэ ябуулгануудта эсэргүү тэмсэл үдэрһөө үдэртэ ургана. ДРВ-гэй газар нютагуудые американ авиациин зэрлиг бүдүүлигээр бомбодолгоёо улам үргэдхэжэ байһан ушарыень социалис гүрэнүүдэй арадууд, Коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинууд, түрүү үзэлтэй ниитын эмхинүүд, хариин оронуудай политическэ элитэ ехэ ажал ябуулагшад, эрдэмтэд эрид буруушаан, Вьетнамдахи дайе болюулха ба амгалан байдал һэргээхэ тухай байгша оной октябрьда хэгдэһэн хэлсээндэ гар табиха эрилтэ США-гай урда табина.

ПРАГА. Вьетнамдахи дайе Никсонэй правительствын улам һүжэрөөлгэ дэлхэйн үргэн олониитэдэ зүрюу харша ябуулга болоно гэжэ Профсоюзуудай бүхэдэлхэйн федераци сэгнэнэ гээд ВФП-гэй секретариадай ДРВ-гэй профсоюзуудай федерацида эльгээһэн телеграмма дотор хэлэгдэнэ. Бомбодолгоёо дары болюулжа, дай зогсоохо тухай хэлсээндэ гар табиха эрилтэ Профсоюзуудай бүхэдэлхэйн федераци Холбоото Штадуудай үмэнэ табина.

СОФИ. Вьетнамда американ эзэрхэг түримхэйшүүлэй харата ябуулгануудаа улам үргэдхэлгэ, ДРВ-гэй һуурин тосхонуудые зэрлиг бүдүүлигээр бомбодолго, сайгон армиие зэбсэгжүүлгэ хадаа дайе «вьетнамай түхэлтэй» болгохо политикаяа үргэлжэлүүлһэн, Вьетнамай эб ее таһалһан, Урда Вьетнамые американ колони болгохо гэһэн ябадал мүн гэжэ НРБ-гэй Эб найрамдал хамгаалха национальна комитедэй эндэ тунхаглагдаһан мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнэ.

БРЮССЕЛЬ. Бельгиин Компартиин ЦК-гай Политбюро мэдүүлгэ тунхаглахадаа, Вьетнамай тэмсэжэ байгаа арадтай Бельгиин коммунистнууд һанал нэгэтэй гэжэ тэрээн дотороо тэмдэглэнэ.

ПАРИЖ. Вьетнамда американ империалистнуудай зүгһөө хэгдэһэн эзэрхэг түримхэй ябуулгануудта эсэргүү ажалшадай демонстраци Демократическа 52 эмхиин уряалаар Францийн Тулуз хотодо болобо. Вьетнамдахи эзэрхэг түримхэй дайе болюулха, амгалан байдал һэргээхэ эрилтэ демонстрацида хабаадагшад Холбоото Штадуудай урда табиһан байна.

ВЕНЭ. США-гай хэрэгүүдые Австрида саг зуура эрхилдэг этигэмжэтэй Австриин гадаадын хэрэгүүдэй министр Р. Кирхшлегер уулзажа, ДРВ-гэй газар нютагуудые, илангаяа тэрэнэй ниислэл хото—Ханойе американ авиациин зэрлиг бүдүүлигээр бомбодолгоёо улам үргэдхэһэнтэйнь дашарамдуулан, Австриин правительство һанаагаа зобожо байна гээд тэрэ мэдүүлбэ.

ВАШИНГТОН. «ДРВ-е зэрлиг бүдүүлигээр бомбодолгые эб найрамдалда дуратай американец бүхэн буруушааха байна», — гэжэ США-гай юстициин урдын министр Рамсей Кларк «Дейли уорлд» газетэдэ интервью үгэхэдөө хэлэбэ. «Эдэ бомбодолгонууд сэрэгэй бэхилэлгэнүүдые һандаргаха бэшэ, харин амгалан зониие үгы хэхын тула хэгдэнэ»,—гэжэ би батаар найданаб гээ.

АРАДУУДАЙ ЭРИД ШАНГА ЭРИЛТЭ

НЬЮ-ЙОРК

ДРВ-гэй делегациин толгойлогшын мэдүүлгэ

ТАСС

ДРВ-гэй газар нютагуудые американ авиациин зэрлиг бүдүүлигээр бомбодолгоёо дары болюулхын тула Вьетнамай асуудалаар Париждахи зүблөөндэ хабаадалсажа байһан ДРВ-гэй делегациин толгойлогшо Суан Тхюи эрилтэ табиба.

Вьетнамай Демократическа Республикын һуурин тосхонуудые, хото городуудые зэрлиг бүдүүлигээр бомбодолгоёо Холбоото Штадуудай болюулаа һаань, Париждахи хөөрэлдөөнүүд үргэлжэлүүлэгдэхэ юм гэжэ Суан Тхюи американ телевиденеэр үгэ хэлэхэдээ мэдүүлбэ (энэ дамжуулга Парижда буулгагдаһан байгаа). «Манай орониие хархис муухайгаар бомбодожо, артиллереэр буудажа байхадань, хөөрэлдөөнүүдые хэхын аргагүй»,—гэжэ тэрэ тэмдэглээ.

Ханой, Хайфон хотонуудые США-гай авиаци хархис муухайгаар, зэрлиг бүдүүлигээр бомбодожо, байрын гэрнүүдые, больницануудые, хариин оронуудай посольствонуудые, хэтэржэ ерэхэдээ, плендэ ороһон американ сэрэгшэдэй байһан лагерьнуудые һандаргана.

Американ талын дүримүүдэй ёһоор хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэхөөр вьетнам арадые баадхахын тула Никсонэй правительство сэрэгэй хүсэ хэрэглэнэ, теэд вьетнам арад иимэ алхам хэхэгүй.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. РСФСР-эй Верховно Соведэй IV сессиин тоосоон. СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ. «Арадуудай аха дүүгэй һайндэр» — корреспонденци.

Хоёрдохи хуудаһанда. «Буряад ороной ой модоной индустри» — «Забайкаллес» комбинадай начальник А. Кораблёвой статья. «Урагшагүй һэльбэн зохёолго» — А. Ефремовэй статья. В. Алёшинагай «Бэлэн байхаар» гэһэн корреспонденци.

Гурбадахи хуудаһанда. РСФСР-эй Верховно Соведэй IV сессиин тоосоон. «Нөөсэлгын кассын хүдэлмэришэдэй һайндэр» — И. Доржиевай статья. Хилын саанаһаа.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. «Совет паспортын 40 жэлэй ой» — Б. Рубанай статья. «Коммунис ажалай ударнигуудай слёт» — Л. Георгиевагай корреспонденци. «Культурна ажабайдалай хронико» — суглуулбари.

Редакторай орлогшо
М. Н. НИМАЕВ.

Манай адрес, телефонууд:

г. УЛАН УДЭ, ул. Ленина, 35. Телефоны: редактора — 54-54 приёмная — 54-93, зам редактора 68-08, зам. редактора — 62-62, ответ секретаря — 50-52, зам. ответ. секретаря — 66-76. отделы партийной жизни — 60-91 сельского хозяйства — 64-36 63-86 пропаганды и агитации — 56-23 промышленности и строительства — 61-35, советского строительства и быта — 69-56, культуры и школ — 60-21 писем и рабселькоров — 67-81, информации — 34-05. общественная приёмная — 56-62, машинное бюро — 57-63, фотолаборатория — 33-61.

 ● Типография управления по делам издательств, полиграфии и книжной торговли Совета Министров БурАССР. Н-04685. Заказ № 1412.